

Työväkivaltatilanteiden varautu- miskoulutuksen arviointi sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla

Petteri Häkkinen

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Työväkivaltilanteiden
varautumiskoulutuksen arviointi sosiaali- ja
terveydenhuoltoalalla**

Petteri Häkkinen
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2018

Petteri Häkkinen

Työväkivaltatilanteiden varautumiskoulutuksen arviointi sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla

Vuosi 2018 Sivumäärä 54

Työväkivaltatilanteisiin varautuminen koostuu useista eri osa-alueista, joista yhtenä oleellisenä voidaan pitää työntekijän omien valmiuksien kehittämistä väkivaltatilanteiden varalle. Henkilökohtaisia valmiuksia pyritään parantamaan työpaikoilla esimerkiksi erilaisten työväkivaltatilanteiden varalle toteutettujen turvallisuuskoulutusten avulla, sekä tarkoituksenmukaisten työohjeistuksien- ja välineiden avulla.

Tutkimus on toteutettu Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymälle, ja se tarkastelee työväkivaltatilanteiden varalle annettavan koulutuksen vaikutuksia koulutettavan henkilön teoriaosaamisen tasoon liittyen. Työpaikalla toteutettavat työväkivaltatilanteiden varautumiskoulutukset ovat yleisesti luonteeltaan kertaluonteisia ja lyhytkestoisia koulutustapahtumia, joiden koulutussisältö vaihtelee teoreettisen osaamisen kehittämisestä käytännön toimintakyvyn parantamiseen. Tutkittua tietoa koulutuksen vaikutuksista henkilön osaamistasoon ei juurikaan ole. Olemassa oleva tutkimustieto käsittelee aihetta pääosin koulutettavien omien kokemuseräisten tuntemuksien kautta.

Useita tuhansia tutkimuksen tilaajan työntekijöitä työskentelee sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työtehtävissä, joissa osassa on kohonnut riski kohdata työväkivaltaa. Tämä tutkimus tuottaa tilaajalle tutkittua tietoa koulutuksella saavutettavasta osaamistason muutoksesta ja nykyisestä henkilöstön osaamistasosta työväkivaltatilanteiden varautumisen osalta.

Tutkimus noudattelee tapaustutkimukselle olennaisia piirteitä, tutkimusotteen sisältäen kvalitatiivista ja kvantitatiivista lähestymistapaa. Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen muodostavat työväkivaltaan liittyvä tilastoitu tutkimustieto ja tunnettujen turvallisuusalan ammattilaisten näkemykset väkivaltatilanteissa toimimiseen liittyen. Väkivaltatilanteisiin varautumista kouluttavien ammattilaisten näkemyksiä hyödyntäen laadittiin puolistrukturoitu kyselylomake, jolla mitattiin teoriaosaamisen muutosta yksittäisen koulutustapahtuman avulla.

Johtopäätöksinä tutkimustuloksista voidaan todeta yksittäisen koulutuksen seurauksena tapahtunut positiivinen muutos väkivaltatilanteiden varautumiseen liittyvässä teoriaosaamisessa. Kolmen eri terveysaseman henkilöstöstä muodostetun tutkimusnäytteen tuloksista oli havaittavissa selkeää osaamisen kehitystä eritoten väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyyn ja tilanteissa toimimiseen liittyen, pistemääräisesti kyselyitä vertaamalla ja eritoten osaamisen laadullista merkittävyyttä arvioiden. Tutkimuksen tulokset puoltavat koulutuksien hyödyllisyyttä. Huomionarvoista tuloksissa on merkittävä laadullinen kehitys, huolimatta koulutuksien lyhyestä kestosta. Opinnäytetyö tarjoaa mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita tilaajalle osaamistason muutoksen käytännön vaikutuksia seuraamalla, tai pyrkiessä tämän tutkimuksen laajempaan yleistettävyyteen merkittävämmän tutkimusotannon avulla.

Asiasanat: koulutus, teoriaosaaminen, työväkivalta

Petteri Häkkinen

Evaluation of Preparedness Training for Workplace Violence in the Social and Health Care Field

Year	2018	Pages	54
------	------	-------	----

Preparing for violent situations at workplaces consists of many separate phases, including developing the employee's own capabilities in acting in possible work violence situations. These personal capabilities can be improved at the workplace with for example various safety trainings and by adopting appropriate work instructions and tools.

This research was commissioned by Päijät-Häme's welfare union and it observes the effects of safety trainings in work violence situations. The thesis is limited to only observing theory about the subject, ignoring for example issues related to practical capability of acting in violent situations. Training at workplaces is usually short term and the training varies from theoretical know-how to improving practical skills. Research, which deals with the training's effects on the person's level of knowledge, does not exist. Instead most of the existing research data cover the usefulness of the training from the trainee's perspective.

Several thousand employees of the thesis commissioner work in social and healthcare tasks. These tasks have a significantly increased risk to face violence. This thesis produces researched information for the commissioner about the usefulness of safety trainings and it also measures the development in the trainees' knowledge by comparing the change of knowledge level before and after the training. The collected data also provide useful information regarding the current level of the competence of the personnel.

The research follows the relevant features of the case study. The research methods are both qualitative and quantitative. The theoretical framework of the study introduces statistical data related to work violence and the views of well-known security professionals on acting in violence situation. A semi-structured survey on measuring the change of knowledge level with one training event was carried out.

The research results show a positive change of knowledge level, which was achieved by one training event. The research sample, consisting of a staff from three different health stations, indicated a clear development in competence especially in prevention of violence and acting in threatening situations. This is shown especially by comparing the scores of the surveys and evaluating the significance of the qualitative change in competence. The research results support the usefulness of the training even though the training time was short. The thesis offers many interesting further research topics for the commissioner. The practical impact of the change in the level of knowledge could be studied or a similar study could be conducted with a wider research sample.

Keywords: theory knowledge, training, workplace violence

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tutkimuksen aihe ja tausta	6
2.1	Tutkimuksen tarve, tavoite ja tutkimusongelma	8
2.2	Rajaukset	10
2.3	Käsitteiden määrittely	10
3	Tutkimuksen kohde	12
3.1	Tutkimusympäristö	13
3.2	Tutkimuskohderyhmä	13
4	Tutkimusmenetelmät	14
4.1	Tutkimusstrategia- ja menetelmät	14
4.2	Tutkimusaineiston kerääminen	15
4.3	Tutkimusaineiston tietoperusta	17
4.4	Tutkimusaineiston käsittely	23
5	Tutkimuksen tulokset	24
5.1	Kokonaistulokset	24
5.2	Kysymyskohtaiset tulokset - hätävarjelu-oikeus	26
5.3	Kysymyskohtaiset tulokset - hätävarjeluperusteinen toiminta	28
5.4	Kysymyskohtaiset tulokset - työstä pidättäytyminen	30
5.5	Kysymyskohtaiset tulokset - hätävarjelu	32
5.6	Kysymyskohtaiset tulokset - stressireaktio	34
5.7	Kysymyskohtaiset tulokset - stressireaktion hallinta	37
6	Pohdinta ja johtopäätökset	39
6.1	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	43
6.2	Jatkotutkimus	44
6.3	Työn onnistumisen arviointi	45
	Lähteet	47
	Kuviot	49
	Liitteet	51

1 Johdanto

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla työskentelevät ihmiset kokevat työssään monenlaisia kuormittavuustekijöitä. Kiire, vuorotyön aiheuttama kuormitus, sekä työstä aiheutuva henkinen ja fyysinen rasitus ovat esimerkkejä tällaisista tekijöistä. Yksi sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla toimiviin henkilöihin tavanomaisesta poikkeava vaara- ja kuormittavuustekijä, on kohonnut riski kohdata työväkivaltaa.

Työväkivallan ennaltaehkäisemiseen ja hallintaan on olemassa useita keinoja, yhtenä tekijänä työntekijän omat valmiudet ennaltaehkäistä ja toimia väkivaltatilanteessa. Yleisimmin näitä valmiuksia pyritään parantamaan erilaisten sisäisten tai ulkoisten turvallisuuskoulutusten avulla. Työväkivaltatilanteiden varautumiskoulutukset ovat useimmiten yksittäisiä, lyhytkestoisia koulutustapahtumia. Niiden tosiasiallisista vaikutuksista koulutettavien osaamistasoon liittyy ei juurikaan ole olemassa tutkittua tietoa.

Tämä tutkimus pyrkii osoittamaan, minkälaisia muutoksia henkilöiden osaamistasossa tapahtuu koulutuksen avulla, rajaten tarkastelunäkökulma arvioimaan työväkivaltatilanteiden hallintaan liittyvää teoriaosaamista. Olemassa oleva tutkimustieto käsittelee koulutuksien hyödyllisyyttä pitkälti kokemuseräisellä tasolla. Tutkimuksissa koulutuksiin osallistuneet ovat itse arvioineet koulutuksella saavutettuja hyötyjä ja osaamista.

Tutkimus on tehty omaa aiheeseen liittyvää ammatillista osaamista hyödyntäen. Tukeudun teoreettisen viitekehyksen osalta aiheen painettuun kirjallisuuteen ja tutkittuun tilastotietoon. Olen työskennellyt kymmenisen vuotta erinäisissä turvallisuusalan tehtävissä ja työympäristöissä, muun muassa sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla. Tässä tutkimuksessa pyrin hyödyntämään tätä kokemusta koulutustehtävien kautta keräämäni näkemyksen ohella.

Tutkimuksen kaikkea materiaalia ei julkaista kaikilta osin, eikä tutkimuksessa tarkoituksella suoriteta osaamistason vertailua yksilö- tai toimipaikkakohtaisesti, vaan osaamistason arviointi perustuu koko tutkimusnäytteen vertailuun. Näin varmistetaan osaltaan tutkimuksessa tilaajan kanssa sovittujen tutkimuseettisten näkökulmien toteutuminen.

2 Tutkimuksen aihe ja tausta

Tutkimuksessa tarkastellaan koulutuksella saavutettavaa osaamistason muutosta sosiaali- ja terveydenhuoltoympäristössä työväkivaltatilanteiden ennakointiin ja hallintaan liittyen. Työpaikkojen väkivaltatilanteisiin varautuminen pitää sisällään lukuisia asioita, joilla työnantajan tulee huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta. Tällaisia voivat olla esimerkiksi työn organisointi ja ohjeistus, työympäristön- ja tilojen suunnittelu sekä rakenteelliset- ja tekniset turvallisuustoimenpiteet (Sundell 2014, 28 - 29, 34, 42 - 51).

Lukuisat turvallisuusalan ammattilaiset ja uhkatilanteidenhallinnan kouluttajat kuten Totti Karpela ja Lauri Sundell korostavat näiden tekijöiden lisäksi henkilöiden omia valmiuksia kohdata mahdollinen väkivaltatilanne (Karpela 1998, 18; Sundell 2014, 53). Työturvallisuuskeskus (TTK) korostaakin oman työväkivallan tutkimusraportin johtopäätöksissä, että työntekijän omat valmiudet ovat ensisijaisessa asemassa ennaltaehkäistäessä työväkivaltaa. Näiden valmiuksien kehittäminen pitäisikin TTK:n mielestä varmistaa työntekijöiden perus- ja täydennyskoulutuksissa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan näiden valmiuksien kehittymistä täydennyskoulutuksen avulla. (Piispa & Hulkko 2010, 16.)

Väkivaltarikollisuus on kokonaisuutena tarkastellen laskenut Suomessa viimeisten vuosien ajan, niin henkirikosten kuin myös pahoinpitelyrikosten osalta. Pahoinpitelyrikollisuuden vähenemistä kuvaa poliisin tietoon tulleiden rikosten määrän muutos vuoden 2011 ja vuoden 2017 tilastoissa. Vuonna 2011 pahoinpitelyrikoksia tilastoitiin 40 200 tapausta, johtuen osittain lainsäädäntömuutoksesta. Tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten määrä on sen jälkeen ollut laskeva lähestulkoon vuosittain, ja vuonna 2017 poliisin tietoon tuli eritasoisia pahoinpitelyrikoksia yhteensä 33 500 tapausta. (Henkirikokset 2018; Väkivaltarikokset 2018.)

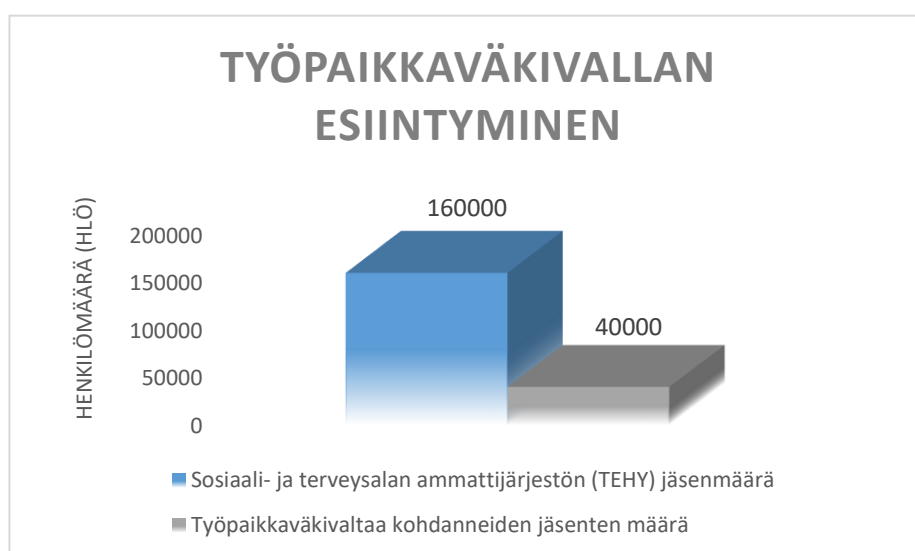
Tämä tutkimus liittyy työväkivaltaan, väkivaltarikollisuuden muotoon jossa ei ole tapahtunut samanlaista positiivista kehitystä kuin väkivaltarikollisuudessa yleisesti. Työväkivallalla tarkoitetaan tässä yhteydessä TTK:n vuoden 2010 työväkivallan tutkimusraportin määrittelyn mukaisesti kaikkea fyysistä väkivaltaa ja sillä uhkaamista työpaikalla sekä työmatkoilla. (Piispa & Hulkko 2010, 4.) Työväkivallan -tutkimusraportista ilmenee työväkivallan negatiivinen kehitys 1980-luvulta aina 2000-luvun vaihteeseen, jonka jälkeen kasvu on taittunut ja vakiintunut verrattain korkealla tasolle (Piispa & Hulkko 2010, 6).

Työväkivallan vuoden 2010 tutkimusraportin tutkimusaineiston mukaan noin 100 000 henkilöä Suomessa oli joutunut työssään väkivallan tai sen uhkailun kohteeksi vähintään yhden kerran vuoden aikana. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin vuoden 2016 rikollisuustilanteen vuosikatsauksesta käy ilmi puolestaan, että työpaikkaväkivallan pelko on kasvanut aina vuoteen 2010 asti, kun taas puolestaan pelko kohdata esimerkiksi perhe- tai vapaa-ajan väkivaltaa on ollut laskussa. (Piispa & Hulkko 2010, 6; Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti 2017, 76 - 78.)

Työväkivalta ei jakaudu tasaisesti eri työtehtävien ja toimialojen välillä, vaan esiintyminen on voimakkaasti keskittynyt koskettamaan tiettyjä ammatteja. Työturvallisuuskeskus kuvaa perinteisiksi riskiammateiksi työväkivallan näkökulmasta tarkastellen terveyden ja sairaanhoitotyön, sosiaalialan hoitotyön sekä vartiointi- ja suojelutyön. (Piispa & Hulkko 2010, 7 - 9.)

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan osalta kohonnutta riskiä kohdata väkivaltaa työssä kuvaavat TTK:n tutkimusraportin lisäksi lukuisat erilaiset indikaattorit ja selvitykset, kuten alan ammattiliittojen- ja järjestöjen tekemät kyselyt jäsenilleen työpaikkaväkivallan ja työväkivallan

esiintymisestä. Kyselyiden termit työpaikkaväkivallasta ja työväkivallasta kuvaavat molemmat tätä ongelmaa, työväkivalta tosin laajemmasta näkökulmasta laajentaen tarkastelunäkökulman koskettamaan myös muun muassa työntekijän työmatkoja. Sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestön (Tehy) suorittamista kyselyistä ilmenee koetun työpaikkaväkivallan merkittävä määrä, jota kuvataan alla olevassa grafiikassa (kuvio 1). Tehy ilmoittaa, että sen noin 160 000 jäsenestä (2016) joka neljäs on kokenut työpaikkaväkivaltaa tai sen uhkaa (Työpaikkaväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa 2018). Suomen lähi- ja perushoitajaliiton (Super) vuonna 2016 tekemä selvitys lähi- ja perushoitajien kokemasta työkuormasta puolestaan osoittaa, että kyselyyn vastanneista noin 1700 työntekijästä 72 prosenttia oli havainnut työväkivaltaa tai sen uhkaa viimeisen vuoden aikana. 61 prosenttia vastaajista oli kokenut omakohtaista väkivaltaa tai sen uhkaa, ja 5 prosenttia vastaajista ilmoitti kokevansa väkivaltaa tai sen uhkaa päivittäin. (Erkkilä, Simberg & Hyvärinen 2016, 14.)

Kuvio 1: Työpaikkaväkivaltaa työurallaan kohdanneet ammattijärjestön jäsenet (Työpaikkaväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa 2018)

2.1 Tutkimuksen tarve, tavoite ja tutkimusongelma

Työväkivalta on ilmeinen ongelma, mikä käy ilmi esitetyistä luvuista ja vertaamalla niitä ongelmiin, joita työväkivalta ja sen uhka aiheuttaa työympäristöön. Työväkivalta voi aiheuttaa erilaisia terveydellisiä, sosiaalisia ja taloudellisia haittoja niin työntekijälle kuin työnantajalle. Edellä mainituista haitoista syntyy erilaisia negatiivisia lieveilmiöitä ja kustannuksia, joiden voidaan nähdä toteutuvan välittömästi esimerkiksi sairauspoissaolojen muodossa, tai vaihtoehtoisesti välillisesti muun muassa heikentyneen työhyvinvoinnin muodossa. Lisäksi jo pelkkä työväkivallan uhka, ilman toteutunutta väkivallantekoa on omiaan vaikuttamaan kielteisellä tavalla työn kuormittavuuteen. (Väkivalta 2018; Väkivallan uhka 2018.)

Tutkimuksen tilaajan, Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän (PHHYKY) tarve työväkivallan ennaltaehkäisemiseen on tilastojen valossa selvästi nähtävissä. Vuonna 2017 yhtymässä, jossa työskentelee noin 7000 työntekijää, tilastoitiin yhteensä väkivaltailmoituksia 1425 kappaletta. Vuoden 2018 puoleen väliin (tammi-kesäkuu) väkivaltailmoituksia oli kirjattu 759 kappaletta, joka päivätasolle muutettuna tarkoittaa noin neljää väkivaltailmoitusta päivässä. Aikaisempaa ja vertailukelpoista tilastotietoa ei ole käytettävissä johtuen siitä, että yhtymä on perustettu vuoden 2017 alussa useammasta eri toimijasta, tilastotietojen ollessa näin vertailukelvottomia yhtymän uuden rakenteen takia. (Aaltoluoto 2018.)

Tutkimuksen tilaajan edustajan, PHHYKY:n turvallisuuspäällikkö Tuukka Aaltoluodon mukaan yhtymän työntekijöistä karkeasti noin 5500 - 6000 henkilöä työskentelee sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasrajapinnan mukaisissa työtehtävissä, joissa väkivallan uhka on olemassa, joskin väkivaltariskin vaihtelu eri työtehtävien välillä on huomattavaa (Aaltoluoto 2018). Henkilöstömäärältään laaja koulutustarve, vaihtelevat työväkivallan esiintymisriskit ja työntekijöiden vaihtuvuus luovat haasteita koulutuksien suunnitelmalliselle järjestämiselle. Koulutuksien järjestämisestä aiheutuu tilaajalle sisäisiä ja ulkoisia kustannuksia, muun muassa henkilöstön palkkamenoja ja mahdollisista ulkopuolisista koulutuspalveluiden hankinnasta aiheutuvia kustannuksia.

Työväkivaltatilanteiden varalle annettavan koulutuksen hankinta perustuu yleisesti, tai ainakin tulisi perustua työntekijän valmiuksien lisäämiseen väkivaltatilanteiden varalle. Siitä, kuinka paljon työntekijän valmiudet työväkivaltatilanteen kohtaamiseen kehittyvät muutamman tunnin mittaisen koulutuksen avulla, ei ole olemassa tutkimukseen perustavaa näyttöä. Olemassa olevat väkivaltatilanteiden varautumiskoulutuksia ja niillä saavutettavia hyötyjä käsittelevät tutkimukset, kuten ammattikorkeakoulutasoiset opinnäytetyöt, tarkastelevat koulutuksien hyödyllisyyttä tutkimuksien vastaajien itsearviointin ja tutkijoiden omien tulkintojen näkökulmasta. Tutkimuksissa toistuukin vastaajien mielipiteet koulutuksien hyödyllisyydestä ja niiden positiivisista vaikutuksista omiin valmiuksiin väkivaltatilanteissa toimimiseen liittyen. Opetus- ja kasvatusalalla on olemassa tutkimustuloksia koulutuksella saavutettavasta osaamistason muutoksesta, mutta näissä tarkastellaan pidempiaikaisella koulutuksella saavutettavia tuloksia.

Työväkivaltatilanteiden varautumiskoulutuksen järjestämiseen liittyvä päätöksenteko tulisi perustua tutkittuun tietoon, jota tämä tutkimus osaltaan tuottaa (Heinonen, Keinänen & Paasonen 2013, 99). Tutkimuksen avulla tilaaja pystyy arvioimaan ja näyttämään konkreettisemmin, kuinka paljon ja minkälaista osaamistason muutosta saavutetaan muutaman tunnin mittaisella koulutuksella aiheen teoriaosaamiseen liittyen. Tämä on tärkeä apuväline päätöksenteon tueksi, varsinkin puhuttaessa tämän tutkimuksen tilaajan kaltaisista koulutustarpeista.

Turvallisuusalan- ja riskienhallinnan asiantuntijat mainitsevatkin, että erilaisten toimenpiteiden ja toimenpideohjelmien arviointia tulisi tehostaa tukemaan päätöksentekoa nykyistä tehokkaammin (Heinonen ym. 2013, 98 - 99). Arvioinnin ja tutkitun tiedon perusteella voidaan työväkivaltilanteiden varautumiskoulutuksista päätellä monia asioita aina koulutuksen hyödyllisyydestä, koulutuksen kehityskohteisiin ja laajentamiseen liittyen. Tutkimus tarjoaa tutkimustietoa ja tukea päätöksentekoon vastaamalla sille asetettuun tutkimusongelmaan:

- Miten yksittäinen koulutus kehittää työväkivaltilanteiden varautumiseen liittyvää teoriaosaamista?

2.2 Rajaukset

Työntekijän henkilökohtainen valmius kohdata työväkivaltilanne muodostuu useammasta osatekijästä, joihin voidaan pitää väkivaltilanteiden hallintaan liittyvää teoriaosaamista, fyysisten hätävarjelutekniikoiden käytön osaamista ja yleistä toimintakykyä väkivaltilanteissa (Sundell 2014, 92 - 92). Tämän tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu turvallisuuskoulutuksella saavutettava hätävarjelutekniikoiden käytön osaamisen, sekä fyysisen- ja henkisen toimintakyvyn muutoksen kehittymisen tarkastelu.

Rajauksena voidaan tutkimuksessa pitää myös osaltaan tutkimusaiheeseen, teoriaosaamiseen liittyvää osaamisen muutoksen tarkastelua. Kuten tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa mainitaan, tutkimus ei tarkastele työväkivaltilanteiden hallintaan liittyvää teoriaosaamista kaikilta osin, koska käsiteltävä aihekokonaisuus on niin laaja-alainen. Tutkimuksen ulkopuolelle on muun muassa rajattu työympäristön turvallisuuteen ja käytännön väkivaltilanteissa toimimiseen liittyviä teoriaosaamisen asioita kuten sanalliseen ja sanattomaan vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä.

2.3 Käsitteiden määrittely

Tässä tutkimuksessa käytetään toistuvasti esiintyviä käsitteitä liittyen työväkivaltaan ja väkivaltaan yleisellä tasolla. Erityisesti näiden käsitteiden ymmärtäminen tutkimuksen tarkoittamalla tavalla on tärkeää, sillä työväkivaltaa ja väkivaltaa yleisellä tasolla voidaan määritellä usein eri tavoin. Lisäksi kouluttamiseen liittyvää sanastoa on syytä tarkentaa välttääkseen väärinymmärrykset.

Teoriaosaaminen

Teoriaosaamisella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa työväkivaltilanteiden varautumiseen liittyvän tutkitun tiedon ymmärtämistä ja aiheeseen liittyvien olennaisimpien ilmiöiden tiedostamista. Sanalla teoria on useampia merkityksiä riippuen tarkastelukulmasta, tässä tutkimuksessa tarkoitetaan Niiniluodon (1980) mainitsemaa klassista määrittelyä. Määrittelyn mu-

kaan teoria muodostuu joukosta lakeja, jotka järjestelmällistä ilmiötä koskevat kokemusperäiset säännönmukaisuudet. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 141.) Työväkivaltatilanteisiin liittyvää teoriaa esitetään tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa muun muassa äkillisen stressireaktion osalta, jonka teoria on muodostunut useista tutkituista ilmiöistä tapahtumaan liittyen.

Teoriaosaamisen kysely

Edellä mainittua teoriaosaamista tarkastellaan tässä tutkimuksessa esiintyvän teoriaosaamista mittaavan kyselyn avulla, jolla tarkoitetaan aiemmin määritellyn teoriaosaamisen selvittämistä standardoidusti kerätyn aineiston, kyselylomakkeen avulla (Hirsjärvi ym. 2013, 193). Teoriaosaamisen kyselystä käytetään tutkimuksessa myös termejä lähtötaso- ja lopputasokysely, mikäli kuvataan osaamistason muutosta koulutustapahtuman avulla. Lisäksi esitettäessä tutkimuksen tuloksia graafisten kuvaajien avulla, käytetään lähtötaso- ja lopputasokyselystä lyhenteitä 1.vastaukset ja 2. vastaukset.

Työväkivalta

Työssä, työpaikoilla ja työmatkoilla tapahtuvaa väkivaltaa voidaan määritellä useilla eri tavoilla riippuen tarkasteltavasta asiayhteydestä. Yleisimmät termit ovat työväkivalta, työpaikkaväkivalta- ja asiakastyöväkivalta. Tässä tutkimuksessa puhutaan työväkivallasta, jolla tarkoitetaan työpaikalla tai työmatkoilla tapahtuvaa tapahtumaa, jossa työntekijää vastaan on hyökätty tai häntä on uhattu hänen hyvinvointia vaarantavalla tavalla. Työväkivaltaa käsittelevissä tilasto-osioissa puhutaan myös ajoittain työpaikkaväkivallasta, tämän ollessa myös yleisesti käytetty käsite ja rajausta työväkivaltatilanteille. Työpaikkaväkivallasta puhuessa tarkoitetaan työväkivallan kaltaista tapahtumaa, mutta tapahtumaympäristöksi on rajattu tällöin ainoastaan työpaikka. (Rantaeskola ym. 2015, 6 - 7.)

Väkivalta

Väkivallalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa kaikkea hyökkäävää käyttäytymistä, jonka tarkoituksena on vahingoittaa toista ihmistä. Väkiä yleistason käsitteenä pitää sisällään vielä pienemmät osa-alueet, henkisen ja fyysisen väkivallan. Fyysisellä väkivallalla tarkoitetaan yleisesti sellaisen voiman käyttämistä ja konkreettista toimenpidettä, joka aiheuttaa fyysisen tai henkisen vammän henkilölle. Henkisellä väkivallalla puolestaan tarkoitetaan fyysisellä väkivallalla uhkaamista. Väkiä yleistason käsitteenä voidaan myös jaotella sen tarkoituksenmukaisuuden, tahallisuuden ja tahattomuuden näkökulmasta. Tahattomasti väkiä yleistason käsitteenä voidaan esimerkiksi mielen-terveyshäiriöstä tai dementiaasta kärsivän henkilön toiminnassa ilman tämän tietoista toimintaa. (Rantaeskola, Hyyti, Kauppila & Koskelainen 2015, 6.) Väkiä yleistason käsitteenä puhuttaessa tässä tutkimuksessa, tarkoitetaan sekä tahallisesti, että tahattomasti aiheutettua konkreettista toimenpidettä tai uhkaa fyysisen vammän tuottamisesta.

Työväkivaltatilanteiden varalle annettava varautumiskoulutus

Tutkimuksessa puhutaan työväkivaltatilanteiden varalle annettavasta varautumiskoulutuksesta, jolla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa lyhytkestoista koulutustapahtumaa, jonka avulla pyritään lisäämään yksilön ja työyhteisön valmiuksia aiemmin määritellyn työväkivaltatilanteen osalta. Koulutuksella pyritään tuottamaan opetusaiheen mukaista osaamista, minkä avulla varmistetaan työtehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen väkivaltatilanteessa ja mahdollistetaan poikkeavien toimenpiteiden suorittamiskyky. Varautumiskoulutus on vapaamuotoisesti määritelty hyödyntäen Sanastokeskuksen kokonaisturvallisuuden sanaston määrittelyä varautumisesta, sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön määritelmää koulutus -käsitteestä. (Sanastokeskus 2017, 36; Opetus- ja koulutusministeriö 2018, 23.)

3 Tutkimuksen kohde

Tutkimuksen tilaajana (kuvio 2) on aiemmin mainittu Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä (PHHYKY), joka on 12 kunnan omistama kuntayhtymä. Yhtymä tuottaa noin 212 000 asukkaan Päijät-Hämeessä monialaisia palveluita viidellä eri toimialalla, jotka ovat: Terveys- ja sairaanhoitopalvelut, Ikäntyneiden palvelut ja kuntoutus, Perhe- ja sosiaalipalvelut, Strategia- ja tukipalvelut sekä Ympäristöterveys. Yhtymällä on lisäksi kaksi liikelaitosta: Laboratoriopalveluiden ja lääkehuollon -liikelaitos sekä Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitos. PHHYKY työllistää noin 7500 työntekijää, 77 % ollessa vakituiseissa työsuhteissa ja 23 % ollessa määräaikaisissa työsuhteissa. Yhtymän työntekijöistä naisia on 89 % ja miehiä 11 %. (Yhtymän esittelymateriaali 2018.)

PHHYKY 2018

Kuvio 2: Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän toiminnan ydintietoja- ja lukuja (Yhtymän esittelymateriaali 2018)

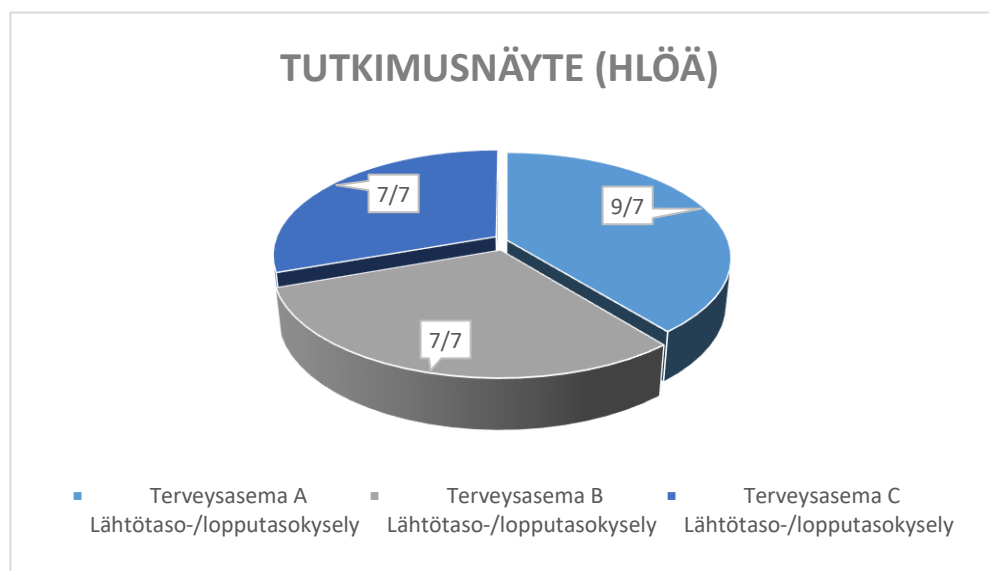
3.1 Tutkimusympäristö

Tutkimus kohdistuu PHHYKY:n Terveys- ja sairaanhoitopalveluihin, jotka tuottavat terveyden ja sairaanhoidon palvelut kuntayhtymän asiakkaille, aina perustason palveluista erikoisaloihin. Osa Lahdessa sijaitsevan laajan päivystyksen keskussairaalan palveluista tuotetaan myös muualle Suomeen. (Yhtymän esittelymateriaali 2018.)

Tämän tutkimuksen toteutusympäristönä toimivat laaja-alaisia terveydenhuollon peruspalveluita tuottavat terveysasemat, joita yhtymässä toimii yhteensä 17. Tutkimukseen osallistuneet kolme terveysasemaa tuottavat muun muassa lääkärin ja sairaanhoitajan vastaanottopalveluita, päiväaikaisia päivystyspalveluita, mielenterveys- ja päihdepalveluita sekä neuvolapalveluita. (Yhtymän esittelymateriaali 2018; Terveysasemat 2018.)

3.2 Tutkimuskohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmä koostui yhteensä 23 työntekijästä, joista koko tutkimukseen osallistui 21 henkilöä (kuviot 3). Tutkimukseen osallistunut henkilöstö koostui edellä mainittujen kolmen terveysaseman turvallisuusryhmien henkilöstöstä. Turvallisuusryhmät ovat Aaltoluodon (2018) mukaan paikallisesta toiminnasta ja tarpeesta syntyneitä työryhmämalleja, joilla pyritään parantamaan kyseisten terveysasemien kokonaisvaltaista turvallisuustoimintaa, myös varautumista mahdollisiin työväkivaltatilanteisiin. Turvallisuusryhmien tarkoituksena on kyseisillä terveysasemilla kehittää ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, sekä myös toimia reagoivana ensitahona mahdollisissa työväkivaltatilanteissa omien kykyjensä puitteissa.

Kuvio 3: Tutkimukseen osallistuneet henkilöt terveysasemittain

Turvallisuusryhmien henkilöstö toimii terveysasemilla erinäisissä tehtävissä, kuten hoidollisissa-, hallinnollisissa- ja kiinteistöhuollon tehtävissä. Turvallisuusryhmän ollessa tyypiltään

itse ohjautuva tiimi, eikä suoraan yhtymän johdon jalkauttama vakioitu toimintamalli, suunnittelee se oman ajankäytön ja mahdollisen harjoittelun itse (Aaltoluoto 2018). Tästä syystä on vaikea arvioida henkilöiden osaamisen lähtötasoa työväkivaltilanteiden hallintaan liittyen. Karkeasti voidaan kuitenkin olettaa, että turvallisuusryhmien henkilöstön osaamistaso on kokonaisuutena katsoen korkeammalla tasolla, kuin yhtymän työntekijällä keskimääräisesti.

4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on jatkumoa aiemmille vuonna 2016 suorittamilleni opinnoille Laurea-ammattikorkeakoulussa, jolloin suoritin opintoja yhteistyössä silloisen Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän (PHSOTEY), nykyisen uuden yhtymän PPHYKY:n kanssa. Opinnoissa järjestettiin myöhemmin tässä luvussa esitettävät turvallisuuskoulutukset ja teoriaosaamisen mittaamiseen liittyvät kyselyt, joita oli tarkoitus käsitellä tutkimuksellisesti myöhemmissä opinnoissa tai opinnäytetyössä.

Tutkimuksessa tarkastellaan pitkälti valmiiksi kerättyä aineistoa, jolloin tutkimuksessa korostuu aineiston käsittelyyn ja tulosten esittämiseen sekä tulkintaan liittyvät asiat. Uskonkin, että omaan riittävät valmiudet käsitellä ja esittää aineistoa tarkoituksenmukaisilla määrällisillä ja laadullisilla menetelmillä.

4.1 Tutkimusstrategia- ja menetelmät

Tutkimukseni voidaan luokitella Robsonin (1995) perinteisen tutkimusstrategiaryhmittelyn mukaan empiiriseksi tapaustutkimukseksi, tutkimuksen täyttäessä tyypillisimpiä tapaustutkimuksen piirteitä. Tutkimuksessa havainnoidaan tarkoin rajattua joukkoa, ja siitä saatuja mittaus tuloksia. Tapaustutkimukselle tyypilliset ominaispiirteet toteutuvat laajasti, kuten tarkoituksellisuus tutkia yksittäistä tapausta mahdollisimman tarkasti, ja tehdä siitä johtopäätöksiä sekä mahdollisia kehittämiskehdotuksia. (Hirsjärvi ym. 2013, 134 - 135.) Tutkimuksessani on tiettyjä piirteitä myös kokeellisesta tutkimuksesta, kuten ajatusmalli tarkastella tiettyä näyttöä erilaisten koejärjestelyjen avulla (Nummenmaa, Holopainen & Pulkkinen 2014, 16 - 17).

Tutkimusotteena tässä tutkimuksessa voidaan pitää sekä kvalitatiivista, että kvantitatiivista lähestymiskulmaa, joita molempia tarvitaan vastatakseen aiemmin asetettuun tutkimusongelmaan - miten yksittäinen koulutus kehittää työväkivaltilanteiden varautumiseen liittyvää teoriaosaamista?

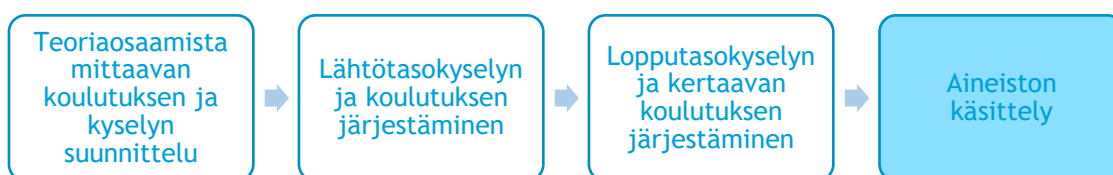
Tutkimuksen kvalitatiivinen tutkimusote pyrkii vastaamaan kysymykseen, minkälaista muutosta on tapahtunut. Kvalitatiivisella tutkimusotteella on ominaista pyrkimys kuvata asioiden merkityksiä ja laatua, tässä tutkimuksessa tämä on nähtävillä esimerkiksi tulosten esittämisessä ja sitä edeltävässä aineiston käsittelyssä (Hirsjärvi ym. 2013, 160 - 161). Kvalitatiivinen

tutkimusote kiinnittää huomion tässä tutkimuksessa myös eritoten esittämään saavutetun muutoksen merkitystä käytännön tasolla.

Keskeisessä osassa kvantitatiivista lähestymiskulmaa on asioiden välisten riippuvuussuhteiden kuvaaminen havainnoivalla tavalla, tässä tutkimuksessa turvallisuuskoulutuksen ja osaamistason muutoksen osalta. Tilastollisesta tutkimuksesta kirjoittavan Heikkilän (2014) mukaan tilastolliselle eli kvantitatiiviselle tutkimukselle ominainen piirre, tutkimuksen kartoittava luonne toteutuu myös tässä tutkimuksessa. Tutkimus kuvaa koulutuksella tapahtuneen osaamistason muutoksen erilaisten numeeristen suureiden avulla, ottamatta syvemmin kantaa siihen, miksi osaamistaso on muuttunut tulosten kuvaamalla tavalla.

4.2 Tutkimusaineiston kerääminen

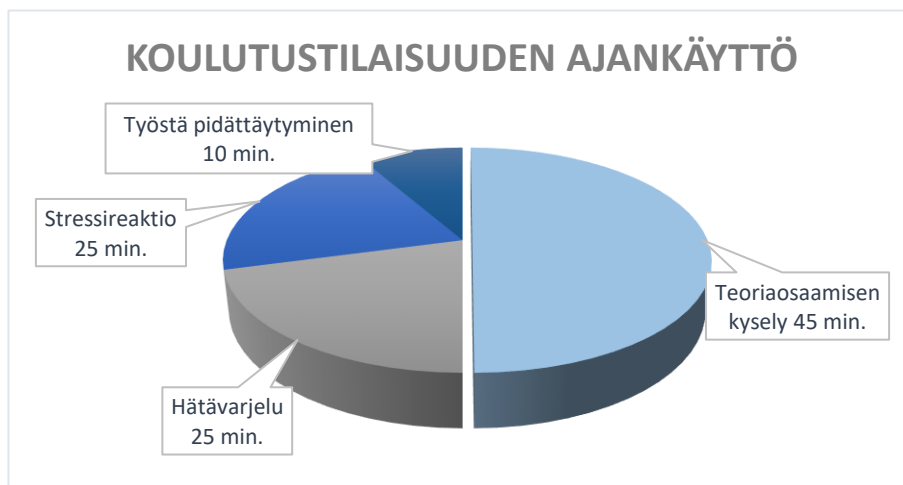
Tutkimuksen tutkimusaineisto muodostuu turvallisuuskoulutuksien yhteydessä kerätyistä kyselyistä, joissa mitattiin teoriaosaamisen muutosta työväkivaltilanteiden hallintaan liittyen. Tutkimusaineiston suunnitteluun ja hankintaan liittyvät vaiheet (kuvio 4) kuvataan raportin seuraavissa alaluvuissa.

Kuvio 4: Tutkimusaineiston suunnittelun ja hankinnan vaiheet

Tutkimusaineisto on saatu yhteensä kuudesta turvallisuuskoulutustilaisuudesta, jotka järjestettiin vuoden 2016 kesän ja syksyn aikana. Työväkivaltilanteiden varautumiskoulutukset jakautuivat kolmelle eri terveysasemalla ja niiden henkilöstölle, jotka esitettiin jo aiemmin tutkimuksessa. Jokaisella terveysasemalla järjestettiin kaksi koulutustilaisuutta, joiden yhteydessä suoritettiin teoriaosaamista mittaavat lähtö- ja lopputasokyselyt. Ensimmäisen ja toisen koulutuskerran välillä kului aikaa kuukausi.

Ensimmäinen koulutuskerta oli kestoltaan yhteensä 3 tuntia, josta tarkastellaan 2 tunnin osuutta tässä tutkimuksessa, koska työväkivaltilanteiden käytännön osaamistason arviointi on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Koulutuskerran ajankäyttö jakaantui kahteen osaan, osaamistason kartoittamiseen ja itse koulutukseen (kuvio 5). Koulutustilaisuuden aluksi koulutettavat täyttivät aiheen teoriaosaamista mittaavan kyselyn, jonka täyttämiseen oli varattu 45 minuuttia aikaa. Tämän jälkeen henkilöille pidettiin yhden tunnin mittainen koulutus, joka käsitteli kyselyssä esitettyjä väkivaltilanteiden hallintaan liittyviä asioita. Koulutus suoritettiin vuorovaikutteisena teoriaopetustilaisuutena, jossa kouluttaja koulutti asiakokonaisuudet MS Powerpoint-esitysmateriaalia hyödyntäen.

Kuvio 5: Ajankäytön jakautuminen koulutustilaisuudessa

Toinen koulutuskerta oli kestoltaan yhteensä 2 tuntia, josta tarkastellaan 45 minuutin osuutta tässä tutkimuksessa, koska kuten aiemmin on mainittu, on työväkivaltilanteiden käytännön osaamistason arviointi rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Koulutuskerran ajankäyttö jakaantui kahteen osaan, osaamistason kartoittamiseen ja kertaavaan koulutukseen. Koulutustilaisuuden aluksi koulutettavat täyttivät aiheen teoriaosaamista mittaavan kyselyn, joka oli täysin sama kuin ensimmäisellä koulutuskerralla täytetty kysely. Tämän kyselyn täyttämiseen oli varattu sama aika kuin ensimmäisellä vastauskerralla, 45 minuuttia. Tämän jälkeen henkilöille pidettiin kertaavaa koulutusta kyselyssä käsitellyistä asioista.

Teoriaosaamisen muutosta kuvaava tutkimusaineisto on saatu koulutustilaisuuksissa pidettyjen kyselyiden avulla. Kyselyllä on monesti merkittävä rooli tutkimusaineistoja kerättäessä sen mahdollistamien etujen takia, mutta kyselyssä on aineistonkeruumenetelmänä olemassa myös merkittäviä mahdollisia heikkouksia. Yleisesti merkittävänä pidettyjä haittatekijöitä, kuten mahdollista vastaajakatoa kyselyssä tai kysymysten väärinymmärtämisen mahdollisuutta pystyin sulkemaan pois kyselyn toteuttamisratkaisulla (Hirsjärvi ym. 2013, 195).

Tämän tutkimuksen kysely on puolistrukturoitu kysely, joka sisälsi yhteensä neljä avointa ja kaksi suljettua kysymystä, joista oli mahdollisuus saada yhteensä 20 pistettä (liite 1). Kysymykset käsittelivät keskeisesti työväkivaltilanteiden varautumiseen liittyviä aihealueita, kuten hätävarjeluun, työstä pidättäytymiseen ja äkilliseen stressireaktioon liittyviä asioita. Kysymyksiin vastattiin yksilösuorituksina, ja tarvittaessa aseteltuja kysymyksiä tarkennettiin suullisesti koulutustilaisuudessa. Avomien kysymysten käyttöä kyselyssä puolsi Foddyn (1995) pohdinnat avomien kysymysten käytön merkittävimmistä hyödyistä, kuten ilmaisuvapauden ja keskeisen viestin ymmärtämisen mahdollistamisesta (Hirsjärvi ym. 2013, 201). Lisäksi strukturoituja monivalintakysymyksiä hyödynnettiin Foddyn (1995) ajatuksia mukailien, jossa korostetaan että kaikkea tietoa ei ole tarpeellista muistaa, mutta oikea vastaus tulisi tunnistaa

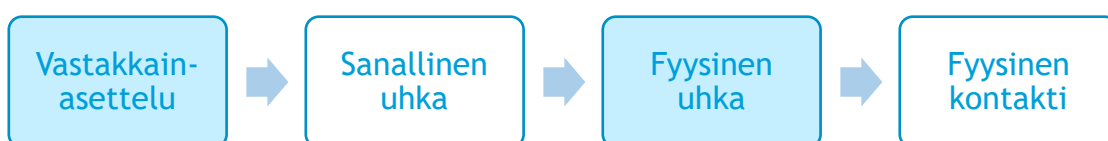
asetetuista vastausvaihtoehdoista (Hirsjärvi ym. 2013, 201). Lisäksi strukturoidulla kysymyksillä pyrittiin keventämään teoriaosaamisen kyselyä, niin vastaajien vastaamisen osalta kuin myös tutkimusaineiston käsittelyn osalta.

4.3 Tutkimusaineiston tietoperusta

Tutkimuksessa mitattavat asiat ovat laajalti valikoituneet oman ammatillisen osaamiseni perusteella. Työväkivaltatilanteiden hallintaan tähtäävät turvallisuuskoulutukset, jotka ovat suunnattu muille kuin turvallisuusalalla työskenteleville henkilöille, ovat aihekokonaisuuksiltaan hyvin yhteneviä eri turvallisuusalan kouluttajien välillä. Tunnettu turvallisuusalan ammattilainen ja väkivaltatilanteidenhallinnan kouluttaja Totti Karpela erotteli väkivaltatilanteissa toimimiseen liittyvän osaamistarpeen kolmeen osa-alueeseen jo yli kaksikymmentä vuotta sitten. Tämän jaottelun mukaan yksilön osaaminen väkivaltatilanteisiin liittyen muodostuu väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisystä, tilanteissa toimimisesta ja tilanteiden jälkeisestä toiminnasta (Karpela 1998, 19). Näitä täysin samoja osaamistarpeita pidetään myös tänä päivänä koulutuksen keskiössä, mikä ilmenee esimerkiksi kokeneen turvallisuusalan ammattilaisen ja kouluttajan Lauri Sundellin aihetta käsittelevästä kirjallisuudesta.

Muun muassa Sundellin ja Karpelan edellä mainitsemiin väkivaltatilanteiden hallintaan liittyviin osa-alueisiin pohjautuu myös tutkimuksen teoriaosaamista mittaava kysely, joka arvioi tutkittavien henkilöiden osaamistason muutosta näihin osa-alueisiin liittyvien asioiden teoriaosaamisen kohdalta. Väkivaltatilanteiden hallintaan liittyvien olennaisimpien osa-alueiden lisäksi tutkimuksen teoriapohjana on ollut omat ammatilliset kokemukset väkivaltatilanteiden muodostumisista.

Sundell (2014, 75 - 77) kuvaa väkivaltatilanteen kehittymisen työturvallisuuskeskuksen laatimaa opasta hyödyntäen tavalla, jonka omakohtaisella työkokemuksella voi vahvistaa tietynlaisena yleisluontoisena kaavana tilanteen kehittymiselle. Opas määrittelee, että mahdollinen väkivaltatilanne kehittyy henkilöiden tai asioiden välisten erimielisyyksien seurauksena, tietynlaisella vastakkainasettelulla. Vastakkainasettelu etenee negatiivisessa tapahtumaketjussa sanalliseen uhkailuun, jota seuraa fyysisen väkivallan uhka. Tapahtumaketjun edetessä negatiivisesti tästä, on edessä mahdollinen fyysinen kontakti eli väkivaltateon kohdistuminen asianomaiseen henkilöön. Toki on tärkeää ymmärtää, että tämä on vain yleistävä malli väkivaltatilanteiden kehittymiselle, esimerkiksi fyysisestä väkivallasta ei ole aina olemassa ennalta havaittavia ennusmerkkejä. Tällaisina esimerkkeinä voidaan pitää muun muassa äärimmäisiä väkivallan tekoja, kuten maailmalla ja Suomessakin tapahtuneita terrori-iskuja.

Kuvio 6: Väkivaltatilanteen kehittyminen (Sundell 2014, 75 - 77)

Aiemmin esitellyn väkivaltatilanteen muodostumisen teorian ja olennaisimpien koulutusaiheiden perusteella tutkimuksessa mitattaviksi asioiksi valikoitui väkivaltatilanteiden toiminta-oi-keuksiin ja toimintakykyyn liittyviä asiakokonaisuuksia, jotka ottavat huomioon alla olevan kuvion (kuvio 7) mukaisesti väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyyn, tilanteen aikaiseen toimintaan ja myös tilanteiden jälkeiseen toimintaan liittyviä asioita. Työväkivaltatilanteiden hallintaan suunnatulla koulutuksella tarkasteltiin teoriaosaamisen muutosta hätävarjeluun, stressireaktion ja työstä pidättäytymisen oikeuden osalta.

Kuvio 7: Kyselyn asiakokonaisuudet jaoteltuna osaamistarpeiden mukaisiin osa-alueisiin

Väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyyn liittyvää osaamista tarkasteltiin tässä tutkimuksessa työstä pidättäytymiseen liittyvän tietämyksen osalta. Tämä on yksittäinen merkittävä toiminta-oi-keuksiin liittyvä asia, jonka tiedostaminen työväkivaltatilanteisiin liittyen on tärkeää työpaikoilla, jotta henkilöstö tietäisi vaihtoehtoisen toimintamallin terveyttä uhkaaviin palvelutilanteisiin.

Työturvallisuuslaissa 738/2002 on määritelty työstä pidättäytymisen oikeus jokaiselle työntekijälle, mikäli työntekijä kokee työtehtävän aiheuttavan vakavaa vaaraa hengelle tai terveydelle. Työturvallisuuslaki määrittelee myös asioita joita työntekijän on otettava huomioon, mikäli hän päättää pidättäytyä työstä. Tällöin työntekijän on huomioitava esimerkiksi, että työstä pidättäytymisestä on ilmoitettava esimiehelle välittömästi ja pidättäytyminen saa kohdistua vain tarvittavaan osaan työn tekemisestä. (Työturvallisuuslaki 738/2002, 23 §.) Lisäksi tärkeää tämän tutkimuksen tutkimusympäristössä on huomioida muualta lainsäädännöstä tulevat määräykset, jotka ovat huomioitava työstä pidättäytymisessä ja sen jälkeisissä toimenpiteissä. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla työstä pidättäytymisen vaikutukset heijastuvat usein suoraan ihmisten perusoikeuksiin, kuten hoidon saamisen oikeuteen. Tällöin korostuvat ymmärrys oikeuden oikeaoppisesta soveltamisesta, kuten esimerkiksi uhkaavasti käyttäytyvän potilaan palvelun tilapäisestä keskeyttämisestä, kunnes työ on turvallista toteuttaa. Turvallinen toteuttaminen voi vaatia esimerkiksi palvelun siirtämistä toiseen ajankohtaan tai lisäresurssien saamista paikalle ylimääräisen hoito- tai turvallisuushenkilöstön muodossa.

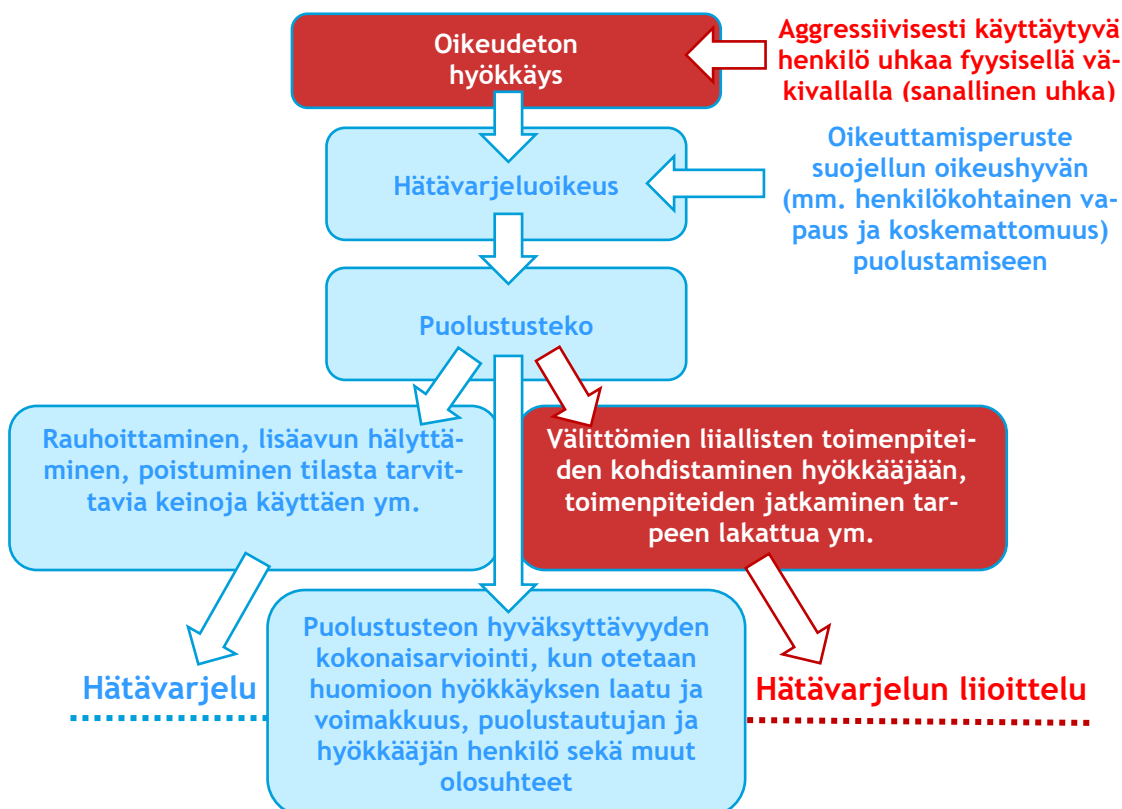
Väkivaltatilanteessa toimimisen teoriaosaamista tarkasteltiin sekä toimintaoikeuksien, että yksilön käytännön toimintakykyyn liittyvien asioiden kautta. Väkivaltatilanteiden hallintaan liittyviä, kansallisesta lainsäädännöstä tulevia oikeuksia ja velvollisuuksia on olemassa useita, jotka koskettavat vaihtelevasti työnantajaa ja työntekijää. Yleisellä tasolla näistä voidaan mainita esimerkiksi työnantajaa koskettavat työsuojeluvälitteet, joissa määritellään työnantajan velvollisuus huolehtia työn tekemisen yleisestä turvallisuudesta. Väkivaltatilanteisiin varautuminen on yksi osa-alue, joka liittyy turvalliseen työn tekemiseen. Työturvallisuuslain säännökset liittyen vaarojen selvittämiseen, työympäristön suunnitteluun, työntekijälle annettavaan opetukseen, väkivallan uhkaan ja yksintyöskentelyyn liittyen ovat esimerkkejä työnantajaa koskettavasta säätelystä (Työturvallisuuslaki 738/2002, 10, 13 - 14, 27, 29 §). Työntekijää puolestaan velvoittaa samainen työturvallisuuslaki, joka määrittelee työntekijän velvollisuuksia myös väkivaltatilanteisiin liittyen kuten velvollisuuden noudattaa annettuja ohjeita ja ilmoittaa mahdollisista vaaratekijöistä työssään (Työturvallisuuslaki 738/2002, 18 - 19 §). Lisäksi tutkimuksen kohderyhmän, ei turvallisuusalan työntekijän, toimintaoikeuksia väkivaltatilanteisiin liittyen määritellään muun muassa rikos- ja pakkokeinolaissa, hätävarjelua ja yleistä kiinniotto-oikeutta koskettavissa säännöksissä. Lisäksi säätelyä tilanteisiin liittyen on potilas- ja hoitotyötä koskettavassa lainsäädännössä.

Yksittäistä työntekijää ja tämän käytännön toimintaa häneen kohdistuneessa väkivaltatilanteessa määrittelee lainsäädännön ja toimintaoikeuksien näkökulmasta merkittävimmin rikoslain hätävarjelusäännös. Hätävarjelusäännös luo jokaiselle oikeuden puolustautua ja puolustaa toista henkilöä hyökkäykseltä tarpeellisin keinoin, mikäli hyökkäykselle ei ole olemassa toimintaoikeuksiin perustuvaa oikeutusta. (Rikoslaki 39/1889, 4 §; Karpela 1998, 135 - 136). Hätävarjeluun määrittelemisen lyhyesti ja tyhjentävästi on haasteellista, mutta olennaisinta työntekijälle on ymmärtää, että hätävarjelu-oikeus muodostaa ns. oikeuttamisperusteen hyökkäyksen torjumiseksi kuten Karpela (1998, 135) kuvaa asiaa kirjassaan. Tämä tarkoittaa oikeutta fyysisiäkin toimenpiteitä käyttäen - jotka muuten täyttäisi esimerkiksi pahoinpitelyrikkoksen tunnusmerkistön, puolustaa perustuslaissa määriteltyjä perusoikeuksia, kuten henkeä ja terveyttä, henkilökohtaista koskemattomuutta, omaisuutta ja kotirauhaa. (Rantaeskola ym. 2015, 137; Karpela 1998, 135.)

Hätävarjelu-oikeutta käyttävän tulee lisäksi ymmärtää puolustustalon hyväksyttävyyden arviointiin liittyvät keskeisimmät asiat, joiden avulla arvioidaan onko tehty puolustusteko ollut kokonaisuutena arvioiden hyväksyttävä. Kokonaisarviointi muodostuu useasta tekijästä kuten hyökkäyksen laadusta ja voimakkuudesta, sekä hyökkääjän ja puolustautujan henkilökohtaisista ominaisuuksista. Käytännössä tämä tarkoittaa, että äkilliseen ja vakavaan väkivallan uhkaan oikeuttamisperuste antaa laajemmat toimintamahdollisuudet kuin lievempään uhkaan, varsinkin mikäli puolustautuja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan ja toimintavalmiuksiltaan hyökkääjää heikommassa asemassa. (Sundell 2014, 120 - 121.)

Lisäksi puolustusteon hyväksyttävyyden arvioinnissa käytetään hyväksi puolustusteon tarpeellisuuden ja suhteellisuuden arviointia kuten Sundell (2014, 120 - 121) kirjassaan esittää, ja jota havainnollistetaan alla olevassa grafiikassa (kuvio 8). Tämä tarkoittaa lyhykäisyydessään arviointia siitä, onko tehty puolustusteko ollut tarpeellinen tilanteessa, ja onko käytetyt keinot suhteutettu hyökkäykseen hyväksyttävällä tavalla. Tarpeellisuusarviointia voi havainnollistaa esimerkiksi tilanteella, jossa ajaudutaan fyysiseen kontaktiin hyökkääjän kanssa, vaikka tilanteesta olisi mahdollisuus ollut poistua esimerkiksi turvalliseen tilaan, tilanne ja ympäristö huomioiden. Tällöin fyysistä puolustustekoa, joka kohdistuu toiseen ihmiseen voi olla vaikea perustella tarpeellisena. Puolustusteon suhteellisuuden arviointia voidaan puolestaan kuvata esimerkiksi hyökkäyksen torjumiseksi tehtyjen fyysisten toimenpiteiden kautta. Esimerkiksi puolustautujan potku hyökkääjän genitaalialueelle voi olla toisessa tilanteessa suhteellisuustarkastelua kestävä, mutta toisessa tilanteessa se voi ylittää sen, mitä pidetään tilanteessa kokonaisuutena arvioiden puolustettavana puolustustekona.

Alla olevassa kuviossa (kuvio 8) havainnollistetaan hätävarjelu-oikeutta tapahtumaketjumaisella kuvaajalla, jossa hätävarjelu-oikeus muodostuu sanallisen uhkailun seurauksena. Kuviossa havainnollistetaan perusajatusta puolustettavina pidettävistä toimenpiteistä, sekä havainnollistetaan mahdollisia hätävarjelun liioitteluun johtavia toimenpiteitä. Tärkeää on tiedostaa, että kyseessä on hyvin karkea yleistäminen liittyen puolustusteon hyväksyttävyyden arviointiin. Kuten aiemmin todettiin, on jokainen hätävarjelutilanne tapauskohtainen, ja tällöin puolustettavuuden rajat muodostuvat aiemmin esiteltyjen tekijöiden perusteella.

Kuvio 8: Hätävarjelu-oikeuden kuvaaminen sanallisen väkivallan uhan tilanteessa (Karpela 1998, 135 - 136; Sundell 2014, 120 - 121)

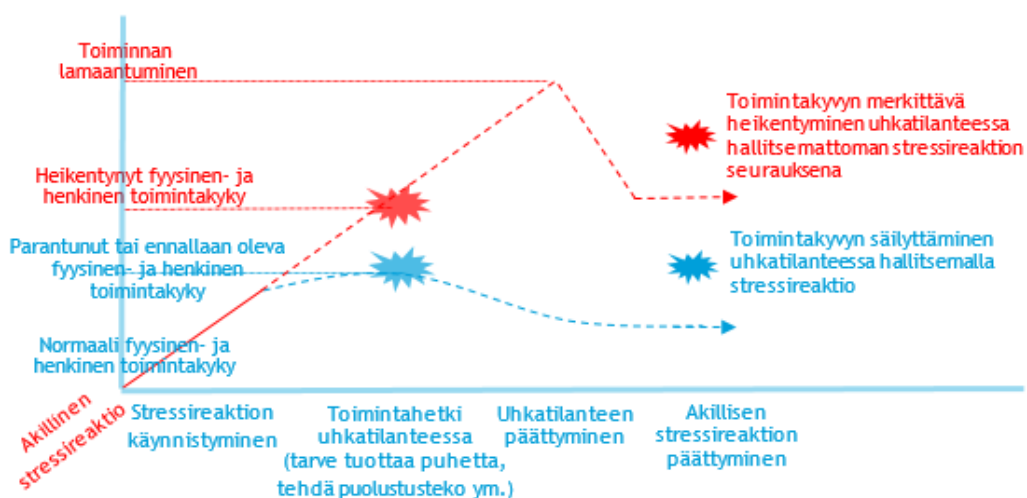
Hätävarjelua koskevassa teoriaosaamisessa arvioitiin myös ymmärrystä hätävarjeluun liittyen, jona voidaan pitää toimenpiteitä, jotka eivät ole olleet puolustustekona hyväksyttäviä. Tärkeintä mielestäni hätävarjeluun liittyen on kuitenkin se, että työntekijä uskaltaa käyttää oikeutta puolustukseen henkeä ja terveyttä, eikä liiaksi pohdi mahdollisia käytettäviä keinoja tai mahdollisia tilanteesta koituvia seurauksia. Tämän saman ajatuksen jakaa myös Sundell (2014, 119) kirjassaan, joka myös mainitsee että kyseisen kaltainen yliajattelu todennäköisesti lamaannuttaa puolustautujan toimintaa. Myös Karpela (1998, 135) kuvaa omassa kirjassaan tilanteen monimutkaisuutta ja pyrkii rohkaisemaan puolustautujaa toimimaan yksinkertaisen pääperiaatteen avulla - ”*oikeuden ei tarvitse väistyä vääryyden tieltä*”. Tästäkin syystä kysely mittaa myös vastaajien osaamista liittyen rangaistusvastuusta vapautumiseen tilanteissa, joissa ei olisi kohtuudella voitu vaatia muunlaisia toimenpiteitä, kuin mitä puolustautuja on esimerkiksi äkillisessä ja uhkaavassa tilanteessa tehnyt (Rikoslaki 39/1889, 4 §).

Väkivaltatilanteissa toimimista ja tilanteiden jälkeistä toimintaa mitattiin väkivaltatilanteisiin liittyvän stressireaktion tietämyksellä. Kyselyssä mitattiin tätä asiaa kahdesta eri näkökulmasta, itsessään ilmiön ja sen aiheuttamien muutoksien tunnistamisen osalta, sekä stressireaktioon liittyvien hallintakeinojen näkökulmasta. Tämä lääketieteessäkin diagnostisoitu ilmiö tunnetaan äkillisenä stressireaktiona ja häiriönä, joka syntyy reaktiona henkilön kokemaan poikkeuksellisen voimakkaaseen tapahtumaan, jonka aiheuttaja voi olla esimerkiksi väkivalta-tilanne (Lauerma 2017, 371; Karpela 1998, 44). Toki ilmiö esiintyy monenlaisissa tilanteissa, puheen pitäminen esimerkiksi vieraille ihmisille voi jo laukaista voimakkaan stressireaktion, joka aiheuttaa henkilön toimintaan samankaltaisia muutoksia kuin väkivaltatilanteessa koettu reaktio (Karpela 1998, 44).

Stressireaktio onkin ensiarvoisen tärkeä asiakokonaisuus ajatellen toimintaa väkivaltatilanteissa, koska reaktion aiheuttamat fyysiset ja psyykkiset muutokset ja niiden hallinta määrittelevät pitkälti käytännön toimintakyvyn väkivaltatilanteissa (kuvio 9). Tämä luontainen, biologisesta perimästä tuleva reaktio, jota kutsutaan myös selviytymisvaistoksi, syntyy kehossa lisääntyneen hormonierityksen seurauksena (Karpela 1998, 44, 46). Äkillisessä stressireaktiossa tapahtuvat muutokset valmistavat ihmistä kohtaamaan uhkaavan tilanteen, keskittämällä ihmiskehon käytettävissä olevat resurssit kriittisiin paikkoihin. Tämä tarkoittaa käytännössä lihasvoiman kasvamista, verenkierron keskittyessä isojen lihaksien hapensaannin maksimointiin.

Lihaksiston hapensaannin maksimointiin liittyvä reaktio, eli sydämen lyöntitiheyden kasvaminen puolestaan aiheuttaa myös negatiivisiksi nähtäviä muutoksia uhkatilanteessa toimisen kannalta. Tällaisina muutoksina voidaan pitää puheen tuottamiseen vaikuttavaa tihentynyttä hengitystä, sekä hienomotoristen häiriöiden esiintymistä kuten raajojen vapinaa. Lisäksi mer-

kittäviä reaktion aiheuttamia muutoksia ovat loogisen ajattelukyvyyn häiriintyminen ja voimakaat muutokset aistitoiminnoissa. (Sundell 2014, 94 - 95.) Karpelan (1998, 46 - 47, 54) mukaan voimakkaimmat aistitoimintojen muutokset väkivaltatilanteissa toimimisen osalta liittyvät näkö-, kuulo- ja kipuaisteissa tapahtuviin muutoksiin. Näkö- ja kuuloaisti keskittyy lähtökohtaisesti tilanteessa täysin uhan lähteeseen, ei ympäristöön eikä muihin henkilöihin. Esimerkkinä voidaan pitää sanallisesti uhkaavasti käyttäytyvää potilasta, joka kiinnittää helposti puolustautujan kaiken huomion häneen itseensä, jolloin esimerkiksi muu ympäristön havainnointi on puutteellista kuten turvallisten poistumisreittien tiedostaminen tilanteen aikana.

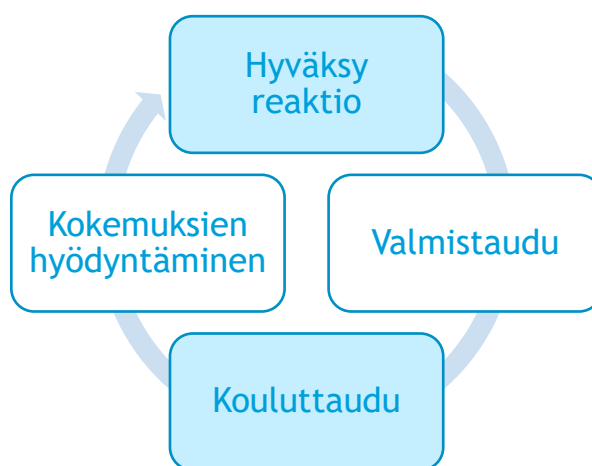

Kuvio 9: Stressireaktion hallinnan merkitys väkivaltatilanteessa

Edellä mainitusta stressireaktion ilmenemisestä ja sen aiheuttamista muutoksista voidaan päätellä niiden keskeinen merkitys kaikkeen toimintaan väkivaltatilanteessa - tilanteen rauhoittamisesta aina fyysisen puolustustekemiseen. Tämän vuoksi kyselyn toinen kysymys keskittyy mittaamaan vastaajien osaamista reaktioon liittyvistä hallintakeinoista, jotka liittyvät niin tilanteen aikaiseen kuin myös jälkeiseen toimintaan. Kuten aiemmin jo kuvattiin, reaktio on väistämätön jokaisella ihmisellä, mutta reaktion aiheuttamia muutoksia pystytään kuitenkin säätelemään oman toiminnan avulla. Karpela (1998, 56) ja Sundell (2014, 96) kuvaavat nämä hallintakeinot hyvin yhteneväisellä tavalla, jossa korostuu alla olevan kuvion mukaisesti (kuvio 10) reaktion hyväksyminen, uhkaavien tilanteiden ennakointi ja valmistautuminen, kouluttautuminen ja aiempien kokemusten hyödyntäminen.

Molemmat turvallisuusalan kouluttajat korostavat stressireaktion hyväksymisen tärkeää merkitystä, koska kieltäessä reaktion tapahtuminen, aiheutetaan entistä voimakkaampi reaktio kuten Karpela (1998, 56) toteaa. Tilanteiden ennakoinnilla ja valmistautumisella tarkoitetaan ympäristön aktiivista havainnointia, jotta väkivaltatilanne ei pääsisi syntymään täysin yllättäen, jolloin henkilöllä ei ole etukäteen mahdollista miettiä mahdollisia toimintamalleja tilanteesta selviytyäkseen (Sundell 2014, 96). Lisäksi kouluttautuminen väkivaltatilanteisiin luo

toimintavarmuutta, joka on omiaan vähentämään pelkoa ja epävarmuutta tilanteisiin liittyen. Viimeisenä merkittävänä asiana voidaan nähdä aiempien stressireaktioiden hyödyntäminen valmistautuessa kohtamaan uusia väkivaltatilanteita jatkossa. (Karpela 1998, 56.) Näitä aiempia kokemuksia yksin tai yhdessä purkamalla, voidaan löytää asioita, joihin kiinnittämällä huomiota pystytään jatkossa hallitsemaan reaktiota paremmin. Tilanteiden purkamisen ja analysoinnin kautta syntyvä havainto voisi olla esimerkiksi, että henkilö huomaa häntä häiritsevän liiallisesti puheen tuottamisen vaikeus tai käsien tärinä väkivaltatilanteessa. Tällöin henkilö voi miettiä yksilökohtaisia hallintakeinoja näihin ongelmiin, kiinnittämällä huomiota muun muassa sanallisen viestinnän yksinkertaistamiseen ja käsien sijoitteluun.

Kuvio 10: Äkillisen stressireaktion hallintakeinot (Karpela 1998, 56; Sundell 2014, 96)

Huomioitavaa on että tutkimuksessa tarkasteltavat asiat muodostivat vain osan työväkivaltatilanteiden hallintaan liittyvästä teoriaosaamisesta. Merkittäviä asiakokonaisuuksia muun muassa väkivaltatilanteiden ennakointiin ja toimimiseen liittyen rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle varmistaa kyselyn vastausmielekkyyttä ja täten koko tutkimuksen laadukkuutta. Esimerkiksi Karpelan ja Sundellin painottamat uhkaavan henkilön kohtaamiseen ja turvalliseen työympäristöön liittyvät tekijät kuten sanattoman ja sanallisen viestinnän asiat rajattiin tietoisesti, koska näiden luotettava tarkastelu olisi vaatinut koulutustilaisuuksiin lisäaikaa.

4.4 Tutkimusaineiston käsittely

Tutkimusaineiston muodosti yhteensä 43 kyselyä, jotka käsiteltiin pääasiallisesti tilastollisia menetelmiä hyödyntäen. Kyselyt tarkastettiin ja pisteytettiin arviointikriteerien mukaisesti, ja saadut tulokset käsiteltiin MS Excel -tietojenkäsittelyohjelmalla. Näistä tuloksista laadittiin graafisia kuvaajia, jotka havainnoivat osaamistasossa tapahtunutta muutosta.

Lisäksi yksityiskohtaisemmassa aineiston käsittelyssä hyödynnettiin vapaasti mukailen laadulliselle aineiston käsittelylle tyypillistä litterointia. Litterointia käytetään usein selventämään

koko aineistoa tai osaa aineistosta (Hirsjärvi ym. 2013, 222). Litterointia hyödynnettiin tutkimuksessa saadakseen yksityiskohtaisempaa tietoa yksittäisen kysymyksen osalta tapahtuneessa osaamistason muutoksessa. Tutkimuksessa litteroitiin jokainen vastaus, ja näiden pelkistetty asiasisältö ryhmiteltiin yksittäisen kysymyksen arviointikriteerien mukaisesti. Näistä saadut tulokset käsiteltiin tietojenkäsittelyohjelmalla, ja näin ollen tutkimuksessa saatiin esitettyä laadullista näkökulmaa tulosten osalta.

5 Tutkimuksen tulokset

Tutkimustuloksissa esitetään tutkimusaineistolla eli teoriaosaamisen kyselyillä saadut tulokset. Tutkimuksen tutkimusotanta suoritti aiemmin esitetyn teoriaosaamisen kyselyn kahteen kertaan, jonka avulla mitattiin työväkivaltatilanteiden hallintaan liittyvän teoriaosaamisen muutosta. Tulokset esitetään vertaillen eri vastauskertojen välisiä tuloksia kokonaisuutena ja vastaajittain yleisellä tasolla, mutta tuloksissa ei esitetä yksittäisen henkilön osaamisen muutosta. Tutkimusaineistosta saadut tulokset esitetään vastauskertojen välisinä kokonaistuloksina sekä kysymyskohtaisina tuloksina.

Kokonaistuloksista ilmenee teoriaosaamisen kyselyn pistemääräinen kokonaiskehitys vastauskertojen välillä. Lisäksi kokonaistuloksissa esitetään vastaajittain saatuja kokonaistuloksia ja yleisimpiä kyselyn tilastollisia tunnuslukuja.

Kysymyskohtaisissa tuloksissa esitetään osaamisen muutos kysymyskohtaisella tasolla, tarkastellen vastaajien pistemääräisiä tuloksia kysymyksittäin. Pistemääräisen tarkastelun lisäksi kysymyskohtaisissa tuloksissa esitetään kysymyksen arviointikriteerien mukaisten vastausten esiintyminen, sekä esiintymisen muutos. Lisäksi kysymyskohtaisten tulosten yhteydessä esitetään kysymysten arviointiin käytetyt arviointikriteerit- ja asteikko, jotka muodostettiin tutkimuksen teoriaperustan mukaisesti.

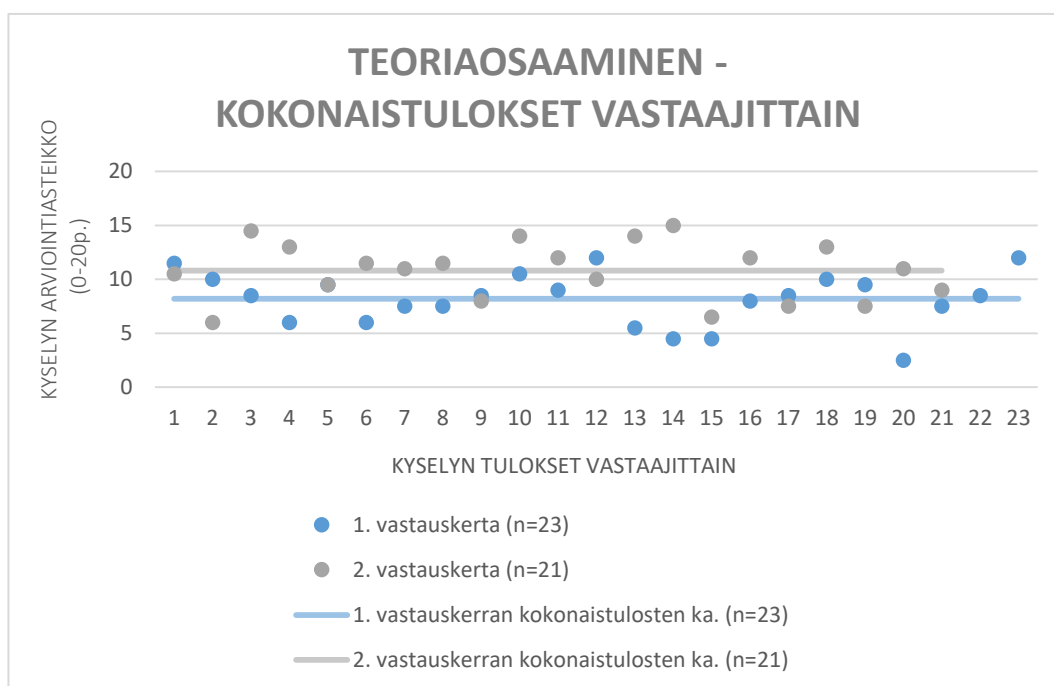
5.1 Kokonaistulokset

Tutkimuksen aineiston perusteella saatuja kokonaistuloksia tarkastellessa voidaan todeta, että työväkivaltatilanteiden hallintaan liittyvässä teorianäytämässä on tapahtunut positiivista muutosta ensimmäisen ja toisen vastauskerran osalta. Ensimmäisellä vastauskerralla pidetyn lähtötasokyselyn ja toisella vastauskerralla pidetyn lopputasokyselyn välillä oli tapahtunut 2,6 pisteen kasvu vastaajien tuloksien kokonaiskeskiarvossa. Lähtötasokyselyn tuloksien keskiarvo oli 8,2 pistettä (n=23) ja lopputasokyselyn vastaava luku oli 10,8 pistettä (n=21) kyselyssä, josta enimmillään oli saatavissa 20 pistettä.

Vastaajittain esitetyistä kokonaistuloksista (kuviot 11) voidaan todeta, että kyselystä ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 3 vastaajaa sai kyselyn kokonaistulokseksi 0-5 pistettä, toisella vastauskerralla (n=21) vastaava luku oli 0. Kyselystä 5-10 pistettä saaneiden määrä oli ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 17 vastaajaa, toisella vastauskerralla 8 vastaajaa.

Vahvempien tulosten osalta voidaan todeta, että 10-15 pistettä kyselystä sai ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 6 vastaajaa, toisella vastauskerralla (n=21) vastaava luku oli 14. Kyselystä 15-20 pistettä saaneiden määrä oli ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 0, toisella vastauskerralla (n=21) vastaava luku oli 1.

Vastaajittain esitetyistä kokonaistuloksista ilmeni tulosten voimakas painottuminen tietyille arviointiasteikon alueille eri vastauskertojen välillä. Ensimmäisellä vastauskerralla noin 74 % vastaajista sai kyselystä 5-10 pistettä kokonaistulokseksi, toisella vastauskerralla puolestaan 67 % vastaajista sai tulokseksi 10-15 pistettä.

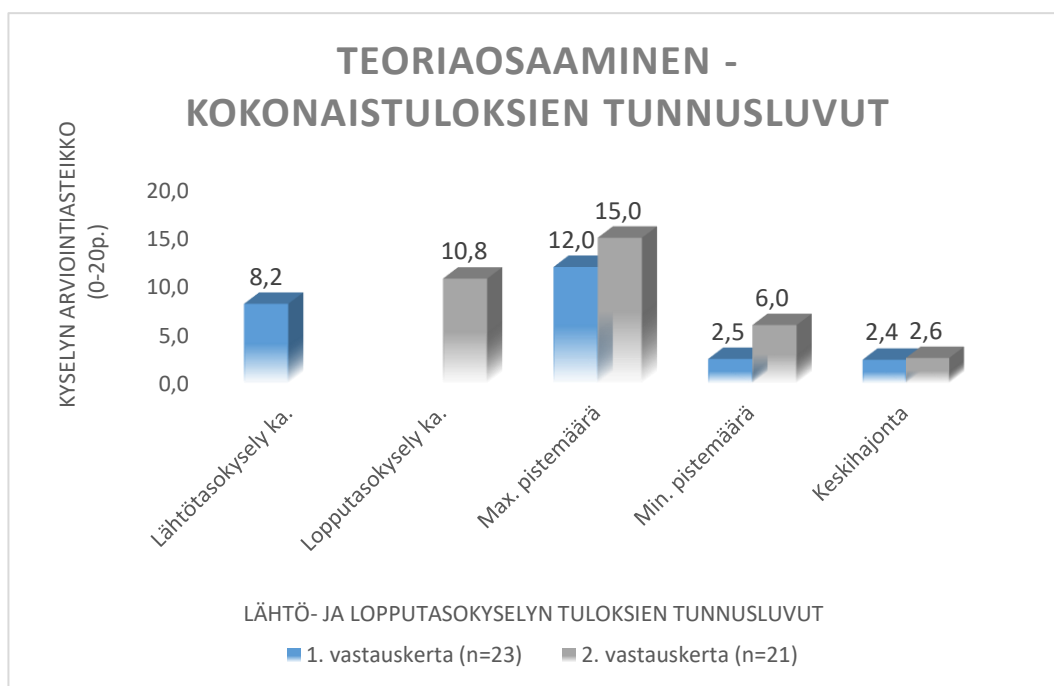

Kuvio 11: Kyselyiden kokonaistulokset vastajittain

Vastausten keskittymisen ohessa on kuitenkin huomattavissa kohtuullisen voimakasta tulosten hajontaa vastauskertojen sisällä. Tätä huomiota vahvistavat myös kokonaistuloksien tunnusluvut (kuvio 12), joista ilmenee esimerkiksi merkittävä tulosten vaihtelu, minimi- ja enimmäispistemäärien osalta. Ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) heikoin tulos kyselystä oli 2,5 pistettä, vahvimman tuloksen ollessa 12 pistettä. Toisella vastauskerralla (n=21) heikoin tulos oli 6 pistettä, vahvimman tuloksen ollessa 15 pistettä.

Tätä vastauskertojen voimakasta sisäistä vaihtelua kuvaa myös keskiarvon keskihajonnan luku, sen ollessa ensimmäisellä vastauskerralla 2,4 ja toisella vastauskerralla 2,6. Lukema vahvistaa aikaisempaa huomiota tulosten voimakkaasta vaihtelusta, sillä noin 2,5 pisteen keskihajonnan lukua voidaan pitää merkittävänä. Keskiarvo asettui 20 pisteen kyselyssä ensimmäisellä vastauskerralla 8,2 pisteeseen ja toisella vastauskerralla 10,8 pisteeseen. Tulosten vaihtelusta

voidaankin todeta vastauskertojen välillä positiivinen muutos, ottaen huomioon vastausten keskiarvon nousu.

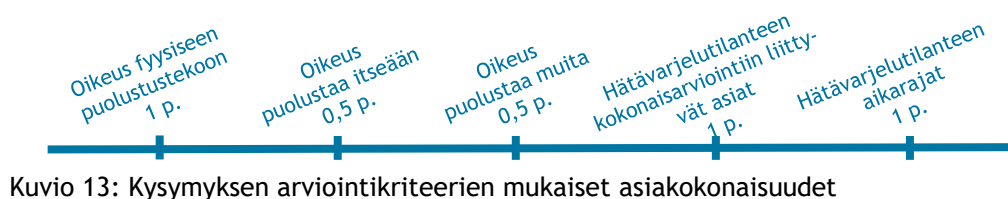

Kuvio 12: Kyselyiden kokonaistuloksien tunnusluvut

5.2 Kysymykohtaiset tulokset - hätävarjelu oikeus

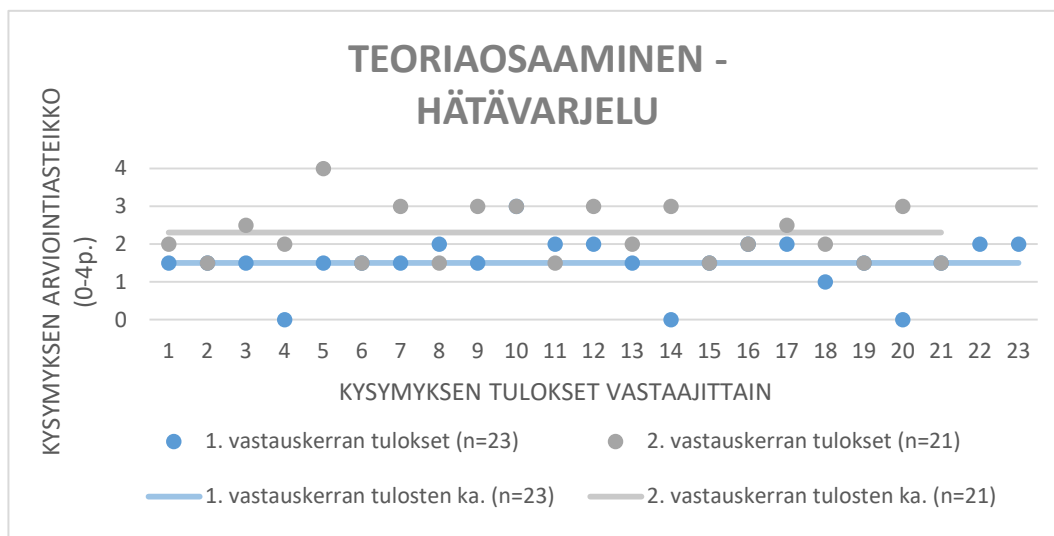
Ensimmäinen teoriaosaamista mittaava kysymys käsitteli rikoslaissa määriteltyä hätävarjelu oikeutta. Kysymys oli seuraava: ”Selitä omin sanoin mitä tarkoittaa rikoslaissa määritelty hätävarjelu oikeus?” Vastauksissa arvioitiin hätävarjelu oikeuteen liittyviä keskeisimpiä asioita, jotka esiteltiin aiemmin tutkimuksessa.

Tämän kysymyksen arviointiasteikko oli 0-4 pistettä (kuvio 13). Saadakseen kysymyksestä täydet pisteet, vastaajan tuli osoittaa vastauksessaan hätävarjelu oikeuden kokonaisvaltaista ymmärtämistä. Kokonaisvaltaista ymmärrystä kuvaa, että vastaaja tietää että hänellä on oikeus puolustustekoon, fyysisiäkin toimenpiteitä käyttäen. Vastaaja osaa kuvata myös, että oikeus puolustautua ei rajoitu häneen itseensä, vaan myös toista henkilöä on oikeus puolustaa. Lisäksi vastaaja osaa ottaa huomioon hätävarjelutilanteen kokonaisarviointiin liittyviä tekijöitä, kuten puolustustekoon tarpeellisuuden ja hätävarjelutilanteen aikarajoihin liittyvät asiat.

Kuvio 13: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset asiakokonaisuudet

Tarkastellessa kysymyksen tuloksia kokonaisuutena (kuvio 14), voidaan todeta vastausten kokonaiskeskiarvon nousseen 0,8 pisteellä vastauskertojen välissä. Tuloksesta voidaan todeta myös positiivinen kehitys vastauskertojen välillä, tarkastellessa aihealueen heikkoa ja vahvaa tietämystä osoittavien vastausten määrää. Ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 4 vastaajaa sai kysymyksestä tulokseksi 0 - 1 pistettä, toisella vastauskerralla (n=21) vastaava luku oli 0. Kysymyksestä 2-4 pistettä sai ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 8 vastaajaa, toisella vastauskerralla (n=21) vastaava luku oli 14.

Kuvio 14: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauskertojen osalta

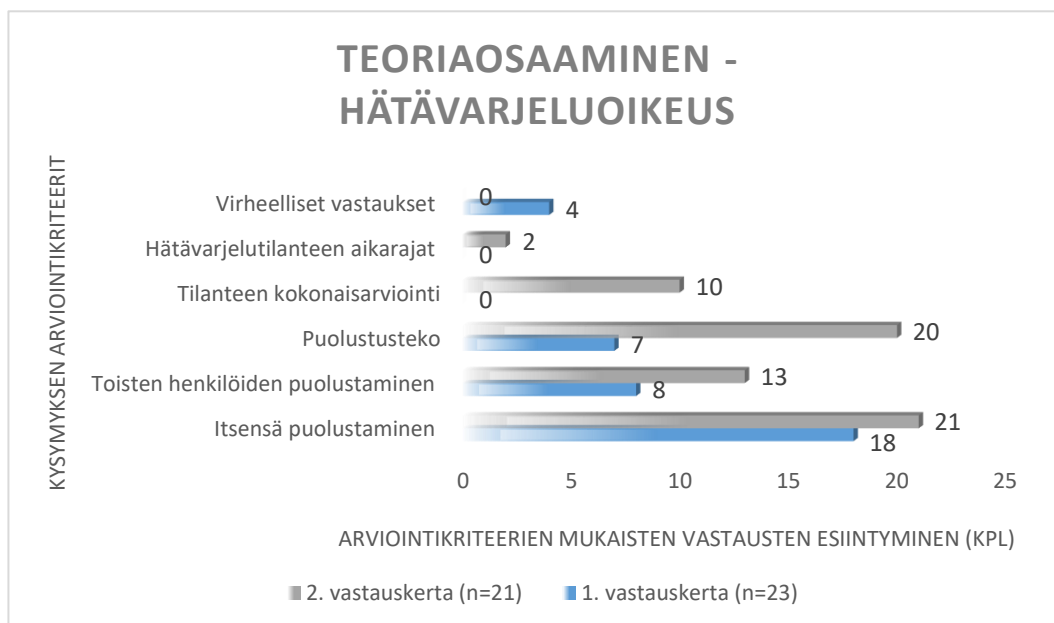
Kysymyksen arviointikriteerien mukaisten vastausten esiintymisestä (kuvio 15) voidaan todeta sama positiivinen kehitys, joka oli nähtävissä kysymyksen pistemääräisistä tuloksista. Kaikissa arviointikriteerien mukaisissa osa-alueissa on nähtävissä selkeä positiivinen kehitys, joka voimakkaimmin näkyy tilanteen kokonaisarviointiin ja puolustustekoon liittyvissä vastauksissa.

Hätävarjelutilanteen kokonaisarvioinnin ymmärtämistä kuvaavia vastauksia ei esiintynyt ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) ollenkaan. Toisella vastauskerralla (n=21) 10 vastaajaa osasi kuvata asioita, jotka ovat huomioitava omien hätävarjelutoimenpiteiden suhteuttamisessa. Tyypillisimmin näissä kokonaisarviointia kuvaavissa vastauksissa nousi esiin, että omat fyysiset puolustustoimenpiteet ovat oltava välttämättömiä selvittääkseen tilanteesta.

Hätävarjelutilanteessa sallittua puolustustekoa ja sen ymmärtämistä kuvaavat vastaukset lisääntyivät vastauskertojen välissä 13 vastauksella. Ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 7 vastaajaa osasi kuvata, että hätävarjelutilanteessa on oikeus käyttää fyysistä puolustustekoa. Toisella vastauskerralla (n=21) vastaava luku oli 20 (n=21).

Merkittävänä huomiona arviointikriteerien mukaisista vastauksista nousee esille myös virheellisten vastausten määrä, joka oli ensimmäisellä vastauskerralla 4 (n=23). Toisella vastauskerralla (n=21) virheellisiä vastauksia ei esiintynyt ollenkaan. Virheellisissä vastauksissa oli joko

jätetty kokonaan vastaamatta kysymykseen (3) tai vastattu arviointikriteerien vastaisella tavalla (1). Tässä kysymyksessä arviointikriteerien vastainen vastaus oli, että puolustusteossa ei saa vahingoittaa hyökkääjää.

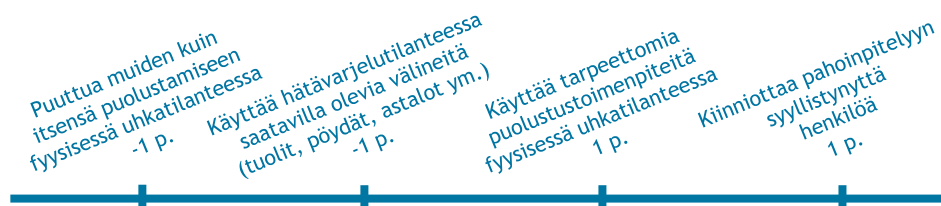
Kuvio 15: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset vastaukset vastaajittain

5.3 Kysymykohtaiset tulokset - hätävarjeluperusteinen toiminta

Toinen teoriaosaamista mittaava kysymys käsitteli rikoslaissa määriteltyä hätävarjelu-oikeutta ja hätävarjeluperusteisia toimenpiteitä. Kysymys oli seuraava: ”Hätävarjeluperusteella ei ole sallittua (valitse yksi tai useampi oikea vaihtoehto)”. Vastauksissa arvioitiin hätävarjeluperusteisten toimenpiteiden ymmärtämistä, jotka esiteltiin aiemmin tutkimuksessa. Vastausväittämät olivat seuraavat:

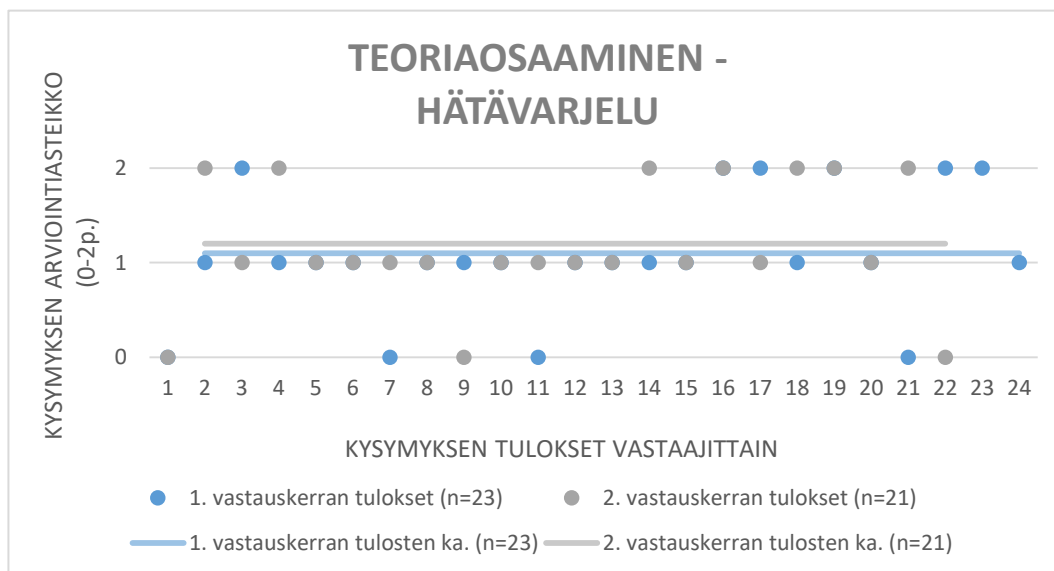
- a) puuttua muiden kuin itsensä puolustamiseen fyysisessä uhkatilanteessa
- b) käyttää hätävarjelutilanteessa saatavilla olevia välineitä (tuolit, pöydät, astalot ym.)
- c) käyttää tarpeettomia puolustustoimenpiteitä fyysisessä uhkatilanteessa
- d) kiinniottaa pahoinpitelyyn syyllistynyttä henkilöä

Tämän kysymyksen arviointiasteikko oli 0-2 pistettä, oikeasta vastauksesta sai yhden pisteen ja väärästä vastauksesta vähennettiin yksi piste (kuvio 16). Saadakseen kysymyksestä täydet pisteet, vastaajan tuli osoittaa ymmärrystä hätävarjeluperusteisista toimenpiteistä ja lainsäädännön tuntemisesta.

Kuvio 16: Vastausväittämät ja arviointiasteikko kysymykseen: ”häätävarjeluperusteella ei ole sallittua”

Kokonaisuutena kysymyksen tulosta (kuvio 17) tarkastellessa voidaan todeta vastausten kokonaiskeskiarvon nousseen 0,1 pisteellä vastauskertojen välissä. Tuloksesta voidaan todeta, että vastauskertojen välillä ei ole tapahtunut mainittavaa muutosta aihealueen osaamista kuvaavien vastausten määrässä. Vahvaa, keskivertoista ja heikkoa tietämystä osoittavien vastausten määrä on lähestulkoon sama molemmilla vastauskerroilla.

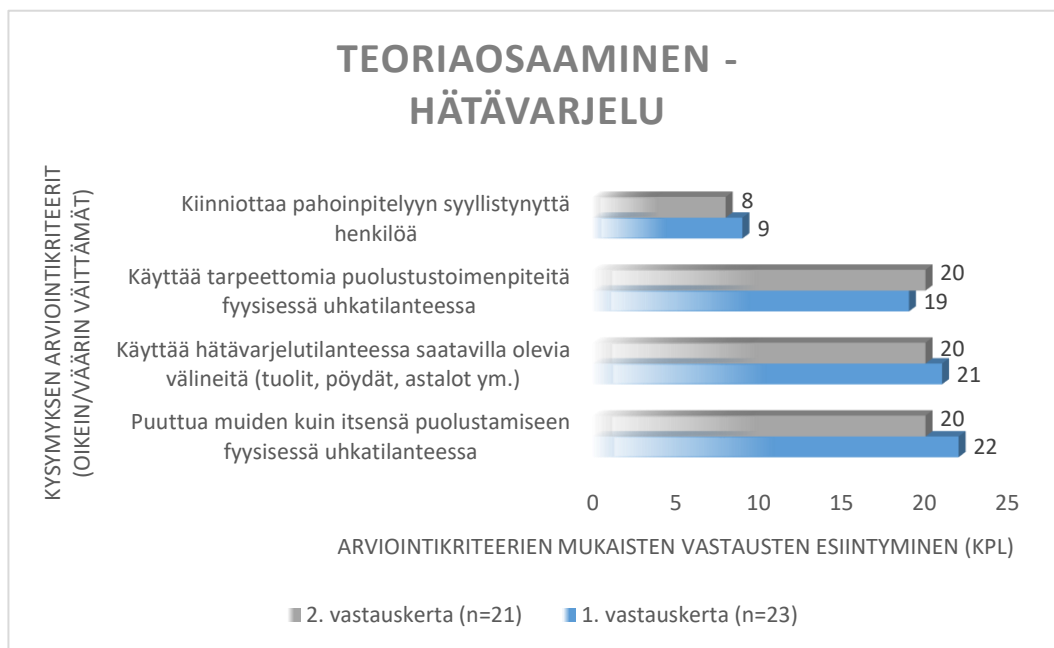

Kuvio 17: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauskertojen osalta

Kysymyksen arviointikriteerien mukaisten vastausten esiintymisestä (kuvio 18) voidaan todeta sama, vähäinen muutos aihealueen osalta, joka oli nähtävissä kysymyksen pistemääräisistä tuloksista. Arviointikriteerien mukaisissa osa-alueissa ei ole nähtävillä mainittavaa muutosta, kuin yhdessä, tarpeettomia puolustustoimenpiteitä koskevassa väittämässä.

Tarpeettomien puolustustoimenpiteitä koskevassa väittämässä on nähtävissä (kuvio 18) positiivinen muutos, joka tukee edellisen kysymyksen häätävarjelun kokonaisarviointiin liittyvää positiivista muutosta. Ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 19 vastaajaa osasi vastata, että häätävarjeluperusteella ei ole sallittua käyttää tarpeettomia puolustustoimenpiteitä. Toisella vastauskerralla (n=21) oikeita vastauksia esiintyi väittämässä 20.

Kysymyksen arviointikriteerien mukaisista väittämistä on selkeästi nähtävissä (kuvio 18), että hätävarjeluperusteiset toiminnat ovat hyvin tiedossa vastaajilla, vääriä vastauksia esiintyi merkittävästi vain kiinniotto-oikeutta käsittelevässä väittämässä (väittämä d). Tässä väittämässä vain alle puolet vastaajista osasi vastata molemmilla vastauskerroilla, että kiinniotto-oikeutta ei määritä hätävarjelu-oikeus.

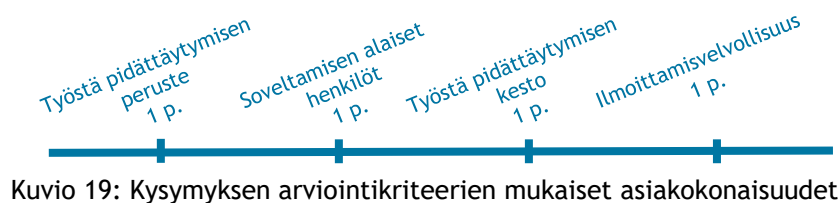

Kuvio 18: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset vastaukset vastaajittain

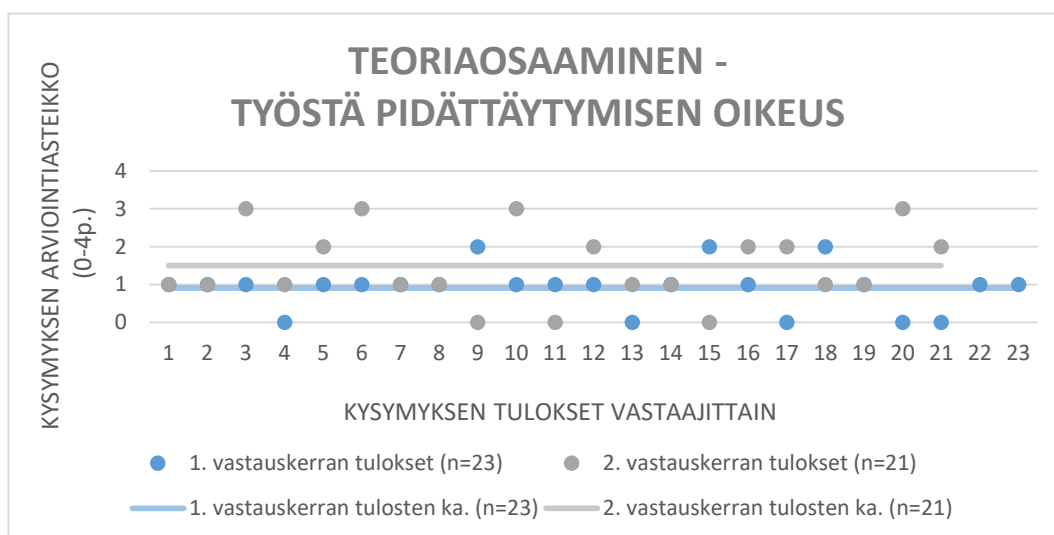
5.4 Kysymykohtaiset tulokset - työstä pidättäytyminen

Kolmas teoriaosaamista mittaava kysymys käsittelee työturvallisuuslaissa määriteltyä työstä pidättäytymisen oikeutta. Kysymys oli seuraava: ”Selitä omin sanoin mitä tarkoittaa työturvallisuuslaissa määritelty työstä pidättäytymisen oikeus? Minkälaisissa tilanteissa kyseistä oikeutta voidaan soveltaa käytettäväksi? Minkälaisia asioita tulee ottaa huomioon ennen kyseessä olevan oikeuden käyttämistä tai sen jälkeen?” Vastauksissa arvioitiin työstä pidättäytymisen oikeuteen liittyviä keskeisimpiä asioita, jotka esiteltiin aiemmin tutkimuksessa.

Tämän kysymyksen arviointiasteikko oli 0-4 pistettä (kuvio 19). Saadakseen kysymyksestä täydet pisteet, vastaajan tuli osoittaa vastauksessaan työstä pidättäytymisen kokonaisvaltaista ymmärtämistä. Kokonaisvaltaista ymmärrystä kuvaa, että vastaaja tietää hänellä olevan oikeus pidättäytyä työn tekemisestä, mikäli se aiheuttaa vakavaa vaaraa omalle tai toisen hengelle tai terveydelle. Vastaaja osaa kuvata myös, että oikeus pidättäytyä työn tekemisestä kestää kunnes työ voidaan suorittaa turvallisesti. Lisäksi vastaaja osaa ottaa huomioon ilmoittamisvelvollisuutensa esimiehelle, mikäli hän on pidättäytynyt työn tekemisestä.

Tarkastellessa kysymyksen tuloksia kokonaisuutena (kuvio 20), voidaan todeta vastausten kokonaiskeskiarvon nousseen 0,6 pisteellä vastauskertojen välissä. Tuloksesta voidaan todeta myös positiivinen kehitys vastauskertojen välillä, tarkastellessa aihealueen heikkoa ja vahvaa tietämystä osoittavien vastausten määrää. Ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 19 vastaajaa sai kysymyksestä tulokseksi 0-1 pistettä, toisella vastauskerralla (n=21) vastaava luku oli 12. Kysymyksestä 2-4 pistettä sai ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 3 vastaajaa, toisella vastauskerralla (n=21) vastaava luku oli 9.

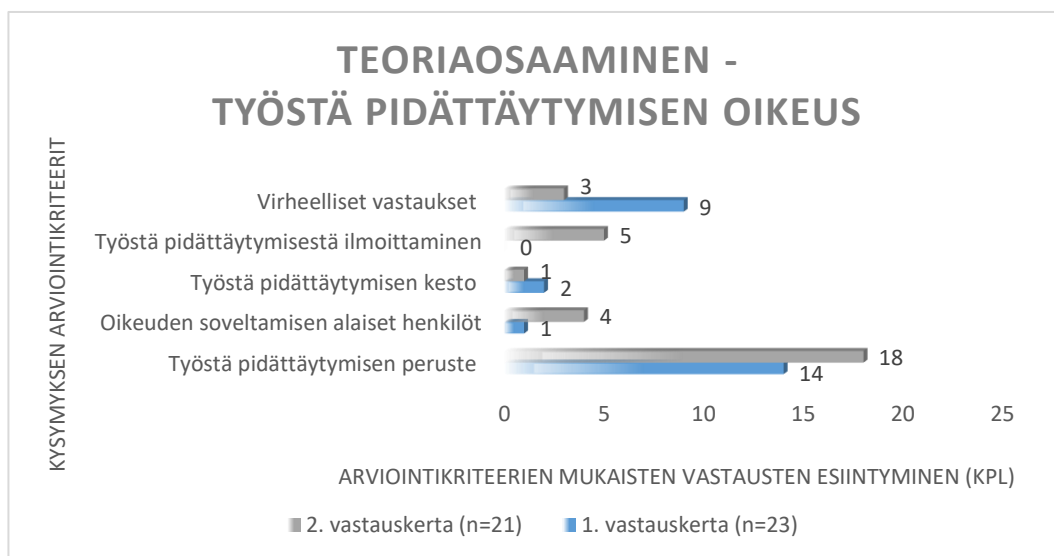
Kuvio 20: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauskertojen osalta

Kysymyksen arviointikriteerien mukaisten vastausten esiintymisestä (kuvio 21) voidaan todeta sama positiivinen kehitys, joka oli nähtävissä kysymyksen pistemääräisistä tuloksista. Lähes tulkoon kaikissa arviointikriteerien mukaisissa osa-alueissa on nähtävissä selkeä positiivinen kehitys, joka voimakkaimmin näkyy pidättäytymisen perusteisiin ja ilmoittamisvelvollisuuteen liittyvissä vastauksissa. Lisäksi virheellisten vastausten määrässä on nähtävissä selkeä positiivinen muutos.

Työstä pidättäytymisen perusteiden ymmärtämistä kuvaavia vastauksia esiintyi ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 14 vastausta. Toisella vastauskerralla (n=21) 18 vastaajaa osasi kuvata työstä pidättäytymisen perusteen. Lukumääräisesti tarkastellen kehitys ei ole merkittävän suuri, mutta kysymyksen kannalta asian ymmärtäminen on ensiarvoisen tärkeää.

Työstä pidättäytymisen ilmoitusvelvollisuutta ja sen ymmärtämistä kuvaavat vastaukset liisääntyivät vastauksetojen välissä viidellä vastauksella. Ensimmäisellä vastaukerralla (n=23) yksikään vastaaja ei osannut kuvata, että työstä pidättäytymiseen liittyy ilmoitusvelvollisuus esimiehelle. Toisella vastaukerralla (n=21) vastaava luku oli 5.

Merkittävänä huomiona arviointikriteerien mukaisista vastauksista nousee esille myös virheelisten vastausten määrä, joka oli ensimmäisellä vastaukerralla 9 (n=23). Toisella vastaukerralla (n=21) vastaava luku oli 3. Virheellisissä vastauksissa oli ensimmäisellä vastaukerralla joko jätetty kokonaan vastaamatta kysymykseen (2) tai vastattu arviointikriteerien vastaisella tavalla (7). Merkittävin osa arviointikriteerien vastaisista vastauksista liittyi esimiehelle ilmoittamiseen. Vastausten mukaan esimies tekee päätöksen työstä pidättäytymisestä, tai vähintään esimiehelle on aina ilmoitettava pidättäytymisestä etukäteen.

Kuvio 21: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset vastaukset vastaajittain

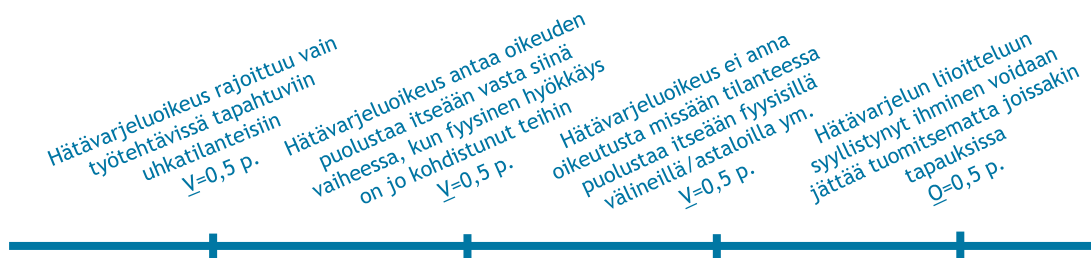
5.5 Kysymyskohtaiset tulokset - hätävarjelu

Neljäs teoriaosaamista mittaava kysymys käsitteli rikoslaissa määriteltyä hätävarjeluoikeutta. Kysymys oli seuraava: ”Hätävarjelu (ympyröi oikea vaihtoehto väittämistä. Väittämässä on vain yksi oikea vastausvaihtoehto)”. Vastauksissa arvioitiin hätävarjeluoikeuden ymmärtämistä ja oikeuden käyttämisen soveltamista, jotka esiteltiin aiemmin tutkimuksessa. Vastausväittämät (OIKEIN/VÄÄRIN) olivat seuraavat:

- Hätävarjeluoikeus rajoittuu vain työtehtävissä tapahtuviin uhkatilanteisiin
- Hätävarjeluoikeus antaa oikeuden puolustaa itseään vasta siinä vaiheessa, kun fyysinen hyökkäys on jo kohdistunut teihin
- Hätävarjeluoikeus ei anna oikeutusta missään tilanteessa puolustaa itseään fyysisillä välineillä/astaloilla ym.

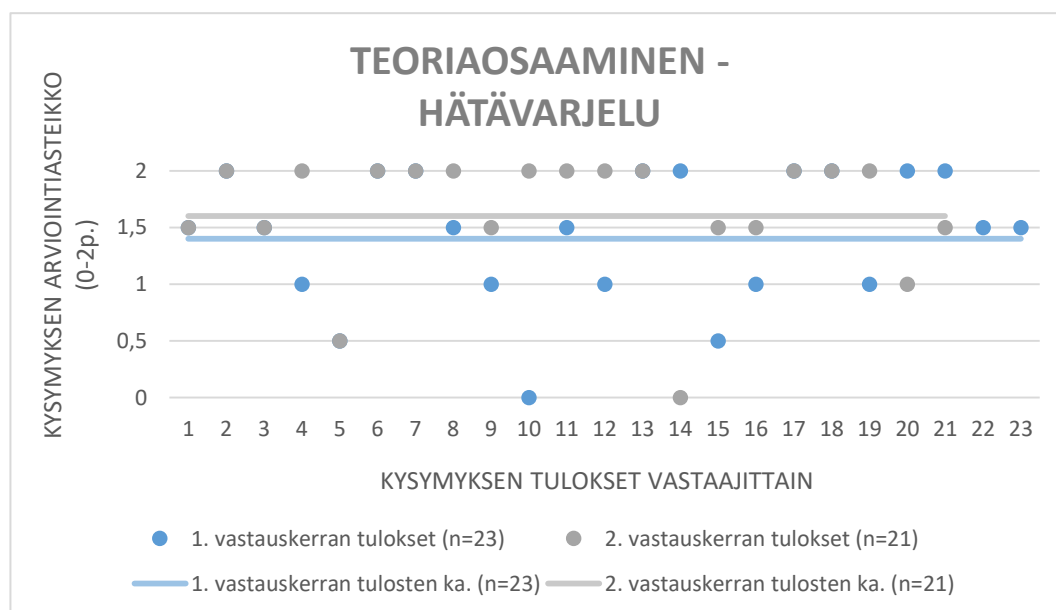
- Hätävarjeluun liioitteluun syyllistynyt ihminen voidaan jättää tuomitsematta joissakin tapauksissa

Tämän kysymyksen arviointiasteikko oli 0-2 pistettä, oikeasta vastauksesta sai 0,5 pistettä ja väärästä vastauksesta tai vastaamatta jättämisestä väittämään vähennettiin 0,5 pistettä (kuvio 22). Saadakseen kysymyksestä täydet pisteet, vastaajan tuli osoittaa syvempää tietämystä hätävarjelu oikeudesta ja oikeuden käyttämisen soveltamisesta.

Kuvio 22: Arviointiasteikko ja vastaukset hätävarjelu oikeutta käsitteleviin väittämiin

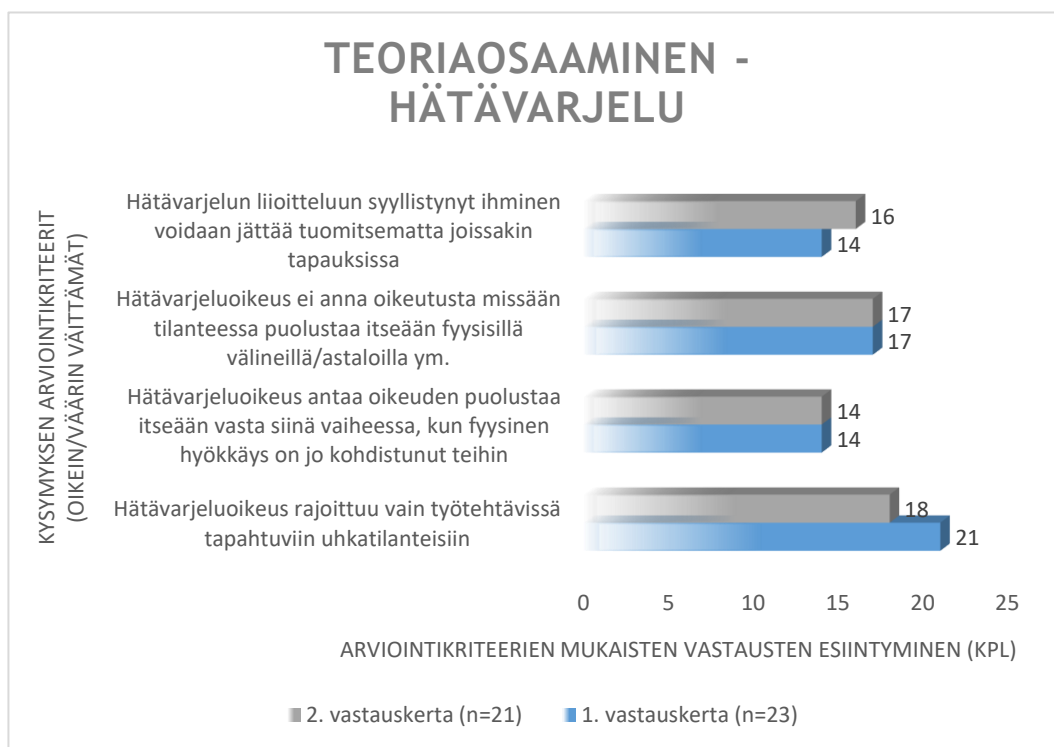
Kokonaisuutena kysymyksen tulosta (kuvio 23) tarkastellessa voidaan todeta vastausten kokonaiskeskiarvon nousseen 0,2 pisteellä vastauskertojen välissä. Tuloksesta voidaan todeta, että vastauskertojen välillä ei ole tapahtunut mainittavaa muutosta aihealueen osaamista kuvaavien vastausten määrässä, pois lukien heikkoa tietämystä osoittavien vastausten määrässä. Ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 0-1 pistettä kysymyksestä sai 8 vastaajaa, toisella vastauskerralla (n=21) vastaava luku oli 3.

Kuvio 23: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauskertojen osalta

Kysymyksen arviointikriteerien mukaisten vastausten esiintymisestä (kuvio 24) voidaan todeta sama vähäinen muutos aihealueen osalta, joka oli nähtävissä kysymyksen pistemääräisistä tuloksista. Arviointikriteerien mukaisissa osa-alueissa ei ole nähtävillä mainittavaa muutosta, kuin yhdessä, hätävarjelun liioittelua ja tuomitsematta jättämistä koskevassa väittämässä.

Hätävarjelun liioittelusta tuomitsematta jättämistä koskevassa väittämässä on nähtävissä (kuvio 24) vähäistä positiivista muutosta, joka edelleen tukee aiempia hätävarjelun kokonaisarviointia kuvaavia vastauksia. Ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 14 vastaajaa osasi vastata, että tiettyjen edellytyksien täytyessä hätävarjelun liioitteluun syylistynyt henkilö voidaan jättää tuomitsematta. Toisella vastauskerralla (n=21) oikeita vastauksia esiintyi väittämässä 16.

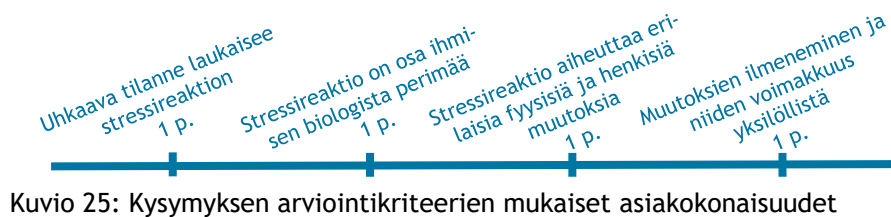
Kuvio 24: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset vastaukset vastaajittain

5.6 Kysymykohtaiset tulokset - stressireaktio

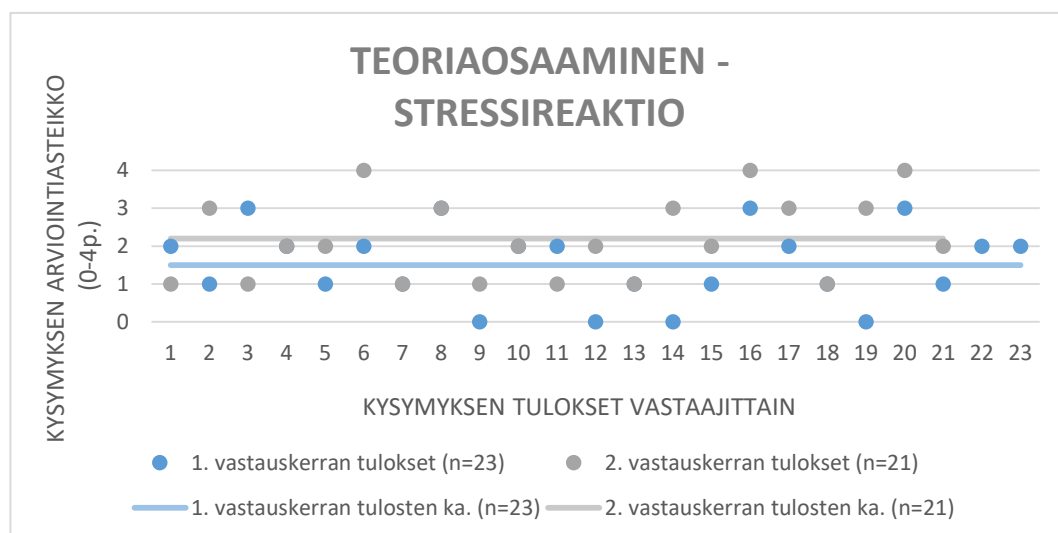
Viides teoriaosaamista mittaava kysymys käsitteli väkivaltatilanteisiin liittyvää stressireaktiota. Kysymys oli seuraava: ”Selitä omin sanoin mitä tarkoitetaan stressireaktiolla liittyen uhka- ja väkivaltatilanteisiin?” Vastauksissa arvioitiin stressireaktioon liittyviä keskeisimpiä asioita, jotka esiteltiin aiemmin tutkimuksessa.

Tämän kysymyksen arviointiasteikko oli 0-4 pistettä (kuvio 25). Saadakseen kysymyksestä täydet pisteet, vastaajan tuli osoittaa vastauksessaan laaja-alaista ymmärrystä uhka- ja väkival-

tatilanteisiin liittyvästä stressireaktiosta. Laaja-alaista ymmärrystä kuvaa, että vastaaja tietää stressireaktion olevan osa ihmisen biologista perimää, ja että uhkaava tilanne laukaisee tällaisen reaktion ihmisessä. Vastaajan tulee myös osaa kuvata myös, että stressireaktio aiheuttaa erilaisia fyysisiä ja henkisiä muutoksia henkilössä. Lisäksi laaja-alaista ymmärrystä kuvaa vastaajan tietämys siitä, että stressireaktion aiheuttamat muutokset, muutoksien esiintymisaika ja niiden voimakkuus vaihtelevat yksilöllisesti.

Tarkastellessa kysymyksen tuloksia kokonaisuutena (kuviokuva 26), voidaan todeta vastausten kokonaiskeskiarvon nousseen 0,7 pisteellä vastaukset välillä. Tuloksesta voidaan todeta myös positiivinen kehitys vastaukset välillä, kun tarkastellaan aihealueen heikkoa ja vahvaa tietämystä osoittavien vastausten määrää. Ensimmäisellä vastaukset kerralla (n=23) 11 vastaajaa sai kysymyksestä tulokseksi 0-1 pistettä, toisella vastaukset kerralla (n=21) vastaava luku oli 7. Kysymyksestä 2-4 pistettä sai ensimmäisellä vastaukset kerralla (n=23) 12 vastaajaa, toisella vastaukset kerralla (n=21) vastaava luku oli 14.

Kuvio 26: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastaukset kertojen osalta

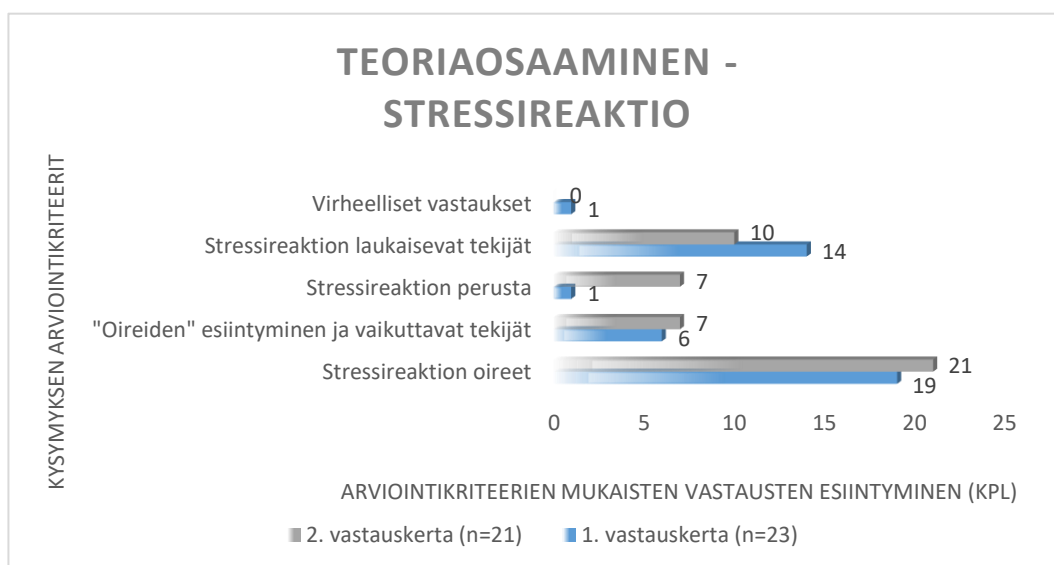
Kysymyksen arviointikriteerien mukaisten vastausten esiintymisestä (kuviokuva 27) voidaan todeta osittain samaa positiivista kehitystä, joka oli nähtävissä kysymyksen pistemääräisistä tuloksista. Arviointikriteerien mukaisissa osa-alueissa on tapahtunut vähäistä kehitystä, joka näkyy

selvimmin stressireaktion taustaan ja perustaan liittyvissä vastauksissa. Toki yksittäisessä kysymyksen osa-alueessa, stressireaktion laukaiseviin tekijöihin liittyen on tapahtunut negatiivista kehitystä vastaukset välillä.

Stressireaktion perustan ymmärtämistä kuvaavat vastaukset lisääntyivät vastaukset välillä kuudella vastauksella. Ensimmäisellä vastauksella (n=23) 1 vastaaja osasi kuvata, mistä stressireaktion tapahtuminen ihmisessä johtuu, ja minkä takia se tapahtuu. Toisella vastauksella (n=21) vastaava luku oli 7.

Yhdessä arviointikriteerin mukaisessa osa-alueessa tapahtui myös selkeää positiivista kehitystä, joka ei ilmene vastausten esiintymismäärästä, johtuen käytetystä arviointikriteeristöä. Stressireaktion vaikutuksista ihmiseen vastaajat osasivat jälkimmäisellä vastauksella kertoa huomattavasti tarkemmin kuin ensimmäisellä vastauksella, mutta tämä ei vaikuttanut kysymyksestä saatavien pisteiden määrään. Arviointi otti huomioon kysymyksessä vain vastaajan kyvyn ilmaista reaktion aiheuttavan oireita, ottamatta kantaa oireiden määrään tai tärkeyteen uhkatilanteessa toimimista ajatellen.

Vastauksista nousee esille myös stressireaktion laukaiseviin tekijöihin liittyvät vastaukset. Tämän asian ymmärtämistä kuvaavien vastauksien määrä heikkeni neljällä vastauksella vastaukset välillä. Ensimmäisellä vastauksella (n=23) 14 vastaajaa osasi kuvata väkivallan uhan liittyvän olennaisesti stressireaktion laukeamiseen. Toisella vastauksella (n=21) vastaava luku oli 10. Tämän arviointikriteerin mukaisen vastauksen heikkeneminen johtuu todennäköisesti vastaajien vastausten asettelusta kysymykseen, ei niinkään ymmärryksen vähene- misestä. Vastausten litteroinnissa on huomattavissa, että vastaajien esimerkit ovat väkivalta- tilanteisiin liittyviä, vaikka tätä eivät mainitse vastauksissaan. Yhtenä selittävänä tekijänä voi olla myös vastausten keskittyminen oireiden ja reaktion taustan tarkempaan esittämiseen.

Kuvio 27: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastaukset välillä osalta

5.7 Kysymykohtaiset tulokset - stressireaktion hallinta

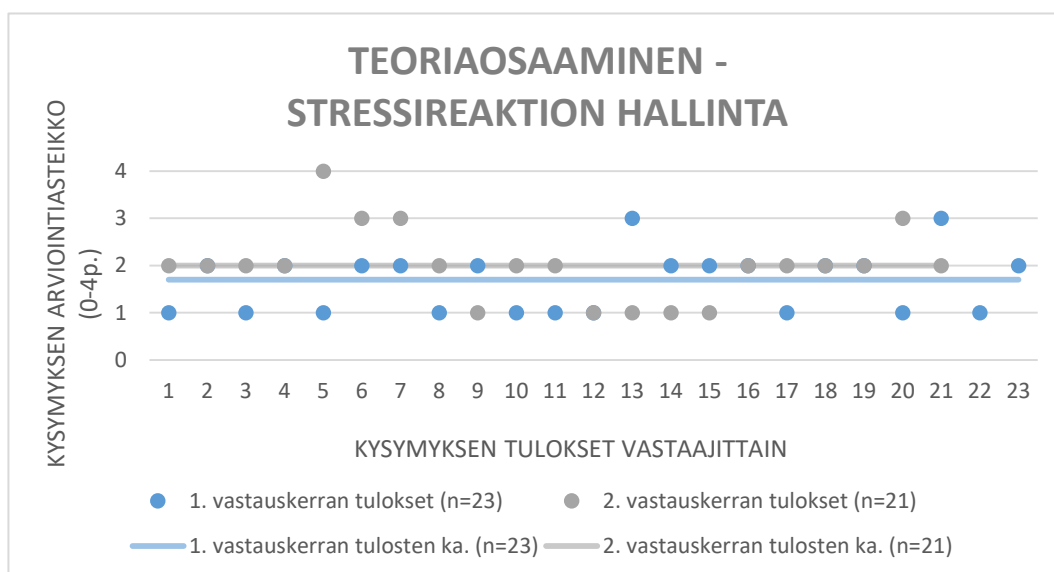
Kuudes teoriaosaamista mittaava kysymys käsitteli väkivaltatilanteisiin liittyvää stressireaktiota, eritoten sen hallintaa. Kysymys oli seuraava: ”Millä keinoilla stressireaktion aiheuttamia ”oireita” voidaan pienentää tai hallita (tilanteen aikaisia ja edeltäviä toimenpiteitä)?” Vastauksissa arvioitiin stressireaktion hallintaan liittyviä keskeisimpiä asioita, jotka esiteltiin aiemmin tutkimuksessa.

Tämän kysymyksen arviointiasteikko oli 0-4 pistettä (kuvio 28). Saadakseen kysymyksestä täydet pisteet, vastaajan tuli osoittaa vastauksessaan laaja-alaista ymmärrystä uhka- ja väkivaltatilanteisiin liittyvän stressireaktion keskeisimmistä hallintakeinoista. Laaja-alaista ymmärrystä stressireaktion hallinnasta kuvaa, että vastaaja tiedostaa stressireaktion ja mahdollisten oireiden tulevan tilanteessa. Vastaaja osaa kuvata myös yleisen valmistautumisen merkityksen reaktion hallinnassa, kuten esimerkiksi yhteisten ohjeiden noudattamisen tai useamman työntekijän käyttämisen mahdollisessa riskitilanteessa. Lisäksi vastaaja ymmärtää stressireaktion hallinnassa kiinnittää huomiota yksilökohtaisiin hallintakeinoihin, jotka hän on tunnistanut auttavan omaa suoriutumista uhkaavassa tilanteessa. Laajaa aiheen tietämystä kuvaavassa vastauksessa kuvataan myös koulutuksen, sekä aiempien stressireaktion kokemuksien ja niiden käsittelyn merkitys liittyen oman toiminnan kehittämiseen.

Kuvio 28: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset asiakokonaisuudet

Tarkastellessa kysymyksen tuloksia kokonaisuutena (kuvio 29), voidaan todeta vastausten kokonaiskeskiarvon nousseen 0,3 pisteellä vastauskertojen välissä. Tuloksesta voidaan todeta positiivinen kehitys vastauskertojen välillä, tarkastellessa aihealueen heikkoa tietämystä osoittavien vastausten määrää. Myös vahvaa tietämystä osoittavien vastausten määrä lisääntyi vastauskertojen välillä. Ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 10 vastaajaa sai kysymyksestä tulokseksi 0-1 pistettä, toisella vastauskerralla (n=21) vastaava luku oli 5. Kysymyksestä 2-4 pistettä sai ensimmäisellä vastauskerralla (n=23) 13 vastaajaa, toisella vastauskerralla (n=21) vastaava luku oli 16.

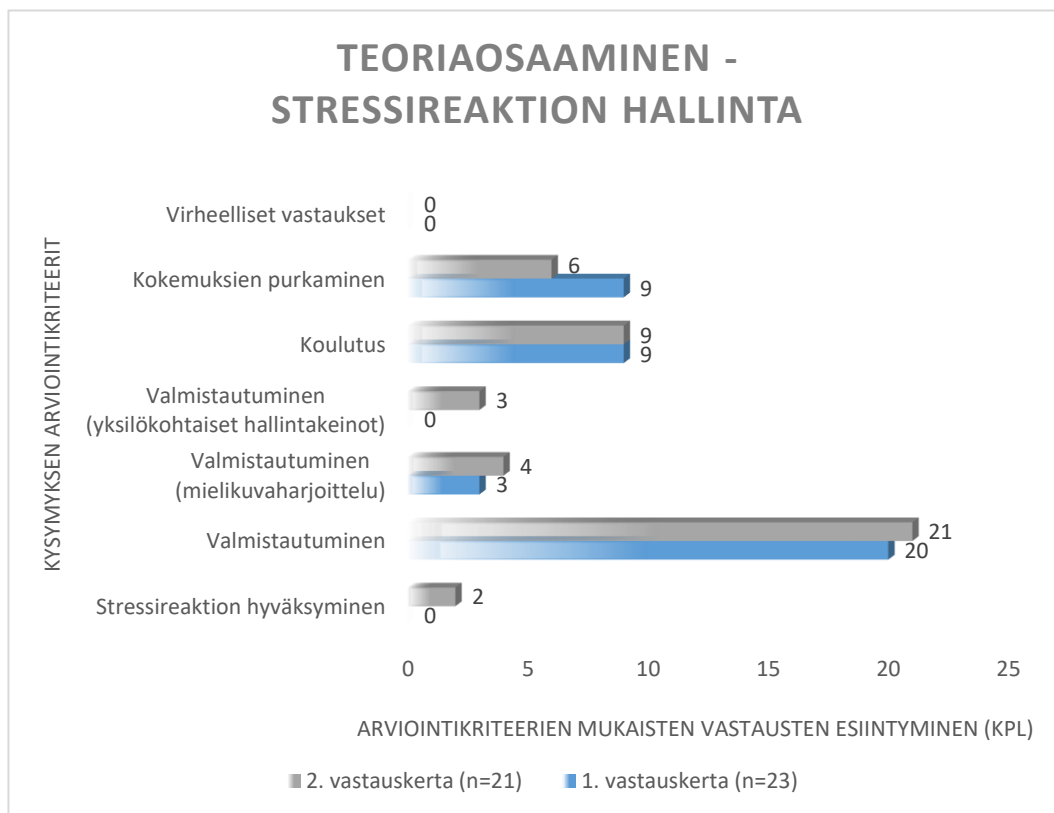
Kuvio 29: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauksetoimien osalta

Kysymyksen arviointikriteerien mukaisten vastausten esiintymisestä (kuviokuva 30) voidaan todeta samaa kehitystä, joka oli nähtävissä kysymyksen pistemääräisistä tuloksista. Yksittäisissä osaluokissa on tapahtunut vähäistä kehitystä, joka erottuu selvimmin valmistautumiseen ja stressireaktion hyväksyntään liittyvissä vastauksissa. Yksittäisessä arviointikriteerissä, stressireaktion kokemuksen purkamiseen liittyvissä vastauksissa on tapahtunut negatiivista kehitystä vastauksetoimien välillä.

Väkivaltilanteisiin valmistautumisen merkitystä kuvaavat vastaukset lisääntyivät vastauksetoimien välillä yhdellä vastauksella. Ensimmäisellä vastauksella (n=23) 20 vastaajaa osasi kuvata, yleisten ennakoivien toimenpiteiden merkityksen yksilön stressireaktion hallinnassa. Toisella vastauksella (n=21) vastaava luku oli 21.

Yksilökohtaisten hallintakeinojen merkitystä kuvaavat vastaukset lisääntyivät vastauksetoimien välillä kolmella vastauksella. Ensimmäisellä vastauksella (n=23) yksikään vastaaja ei osannut kuvata omien ”oireiden” tiedostamisen ja niiden hallintakeinojen merkitystä stressireaktiossa. Toisella vastauksella (n=21) vastaava luku oli 3.

Yhtenä huomiona arviointikriteerien mukaisista vastauksista nousee esille myös aiempien stressireaktion purkamiseen liittyvät vastaukset. Tämän asian ymmärtämistä kuvaavien vastauksien määrä heikkeni kolmella vastauksella vastauksetoimien välillä. Ensimmäisellä vastauksella (n=23) 9 vastaajaa osasi kuvata aiempien stressireaktiokokemuksien purkamisen merkityksen stressireaktion hallinnassa. Toisella vastauksella (n=21) vastaava luku oli 6. Tämän arviointikriteerissä mukaisen vastauksen heikkenemiseen ei ole litterointiaineistosta pääteltävissä suoraa selittävää tekijää.

Kuvio 30: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset vastaukset vastaajittain

6 Pohdinta ja johtopäätökset

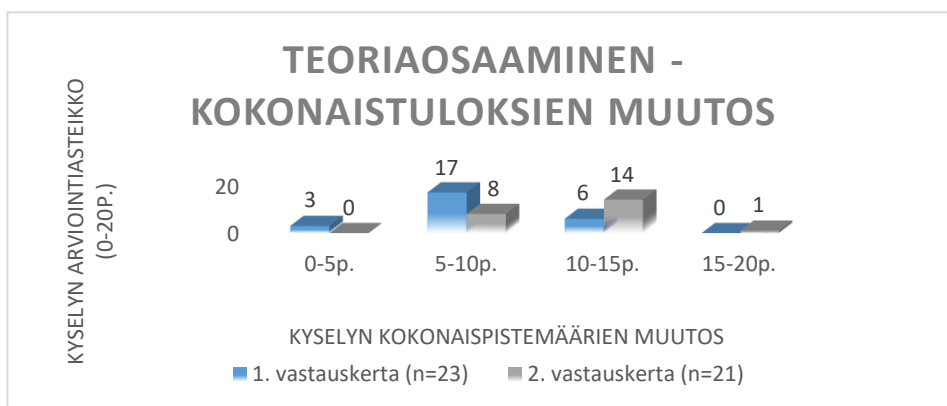
Tutkimuksessa pyrittiin tuottamaan tietoa koulutuksella saavutettavasta osaamistason muutoksesta ja nykyisestä henkilöstön osaamistasosta työväkivaltatilanteiden varautumisen osalta. Tutkimuksen rajauksena oli tarkastella osaamisessa tapahtunutta muutosta vain aiheen teoriaosaamisen osalta, ottamatta huomioon käytännön toimintakykyyn liittyviä tekijöitä työväkivaltatilanteessa.

Johtopäätöksiä esittäminen tutkimuksesta voidaan tehdä vastaamalla tutkimuksessa asetettuun tutkimusongelmaan - miten yksittäinen koulutus kehittää työväkivaltatilanteiden varautumiseen liittyvää teoriaosaamista?

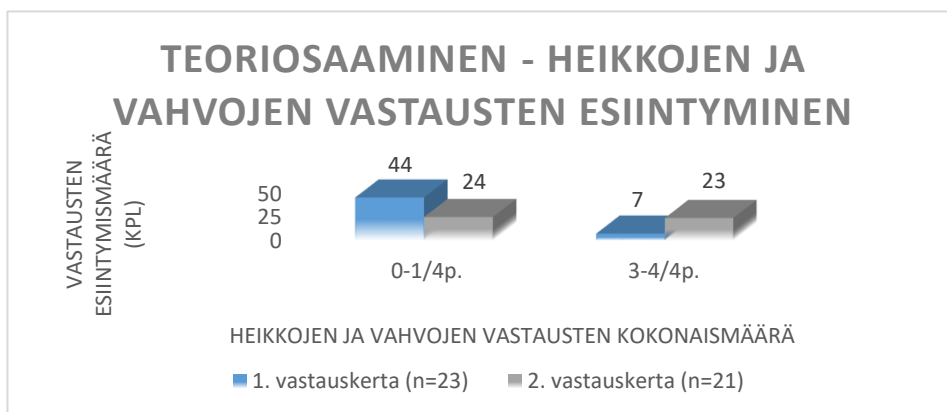
Tuloksien perusteella voidaan todeta, että turvallisuuskoulutuksella saavutetaan positiivista kehitystä. Kehityksen määrä vaihteli aihe-alueiden välillä, mihin vaikutti varmasti moni tekijä kuten ajallisen painotuksen vaihtelu koulutusaiheittain sekä kysymysten asettelu kyselylomakkeella. Kuten tuloksista aiemmin ilmeni, on muutos havaittavissa tilastollisesti. Tosin tilastollisen näkökulman sijaan, on mielekkäämpää pohtia havaitun muutoksen käytännön merkitystä, osittain johtuen myös pienehköstä tilastollisesta otannasta.

Numeroiden valossa tarkastellen voidaan todeta, että jälkimmäisellä vastauksella toteutunut 13,4 pisteen kokonaiskeskiarvo 20 pisteen kyselystä on hyvä tulos, ottaen huomioon vapaamuotoisten kysymysten haasteellisuus arviointikriteerien osalta. Saadaksesen täydet pisteet vapaamuotoista kysymyksistä, uskallan väittää, että vastaajalla olisi täytynyt olla aihealueen ammatillista koulutustaustaa- ja osaamista. Kyselyn kaikissa kysymyksissä tapahtui positiivista muutosta, kehityksen olleen 0,3, 0,6, 0,7 ja 0,8 pistettä 4 pisteen kysymyksissä. 2 pisteen suljetuissa kysymyksissä kehitys oli 0,1 ja 0,2 pistettä.

Johtopäätöksiä kannalta edellä mainittuja arvoja olennaisempaa, on tilastoista tehdyt havainnot (kuvio 31 & 32) liittyen vastaajien kokonaistulosten kehittymiseen ja yksittäisten kysymysten vastausten määrään, jotka osoittavat selkeästi aihe-alueiden osaamattomuutta tai osaamista vastaajien keskuudessa. Kokonaispistemääräisesti vastaajien tuloksia tarkasteltaessa, ilmeni positiivinen muutos, sillä heikkojen (0-5p.) ja keskinkertaisten (5-10p.) vastausten painopiste siirtyi selvästi koulutuksen avulla hyvää tietämystä (10-15p.) vastaavalle tasolle, kuten alla olevasta grafiikasta (kuvio 31) ilmenee. Yhtäläillä kysymyskohtaisista arvioinneista on havaittavissa (kuvio 32) sama merkittävä positiivinen muutos, sillä 0 - 1 pisteen vastausten määrä lähestulkoon puolittui yksittäisissä kysymyksissä koulutuskerran jälkeen pidetyssä kyselyssä. Puolestaan vahvaa osaamista kuvaavien vastausten määrä yli kolminkertaistui koulutuskerran jälkeen pidetyssä kyselyssä.

Kuvio 31: Kyselyn kokonaistuloksien muutos vastaajittain

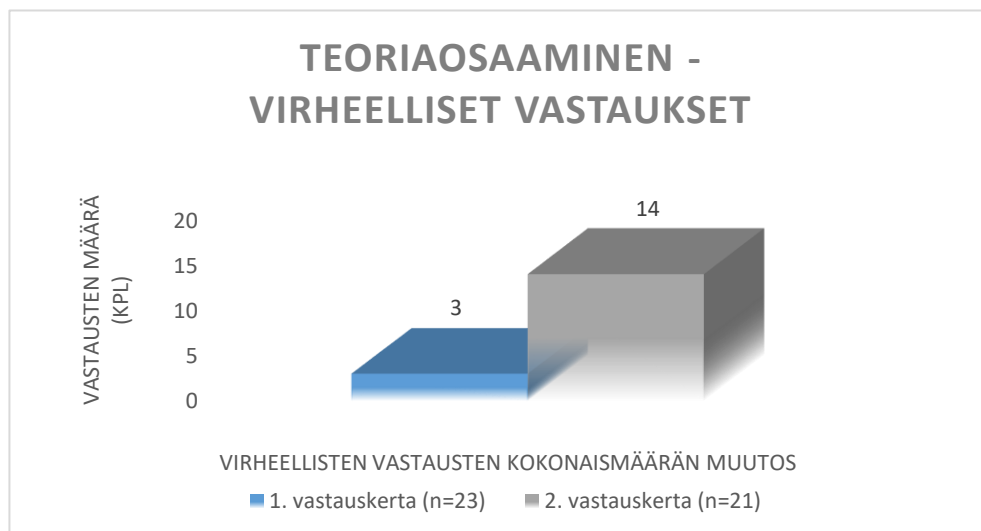

Kuvio 32: Merkittävää osaamistason muutosta kuvaavien vastausten määrä

Edellä oleva grafiikka (kuvio 32) osaltaan vastasi tutkimusongelman laadulliseen näkökulmaan, eli siihen minkälaista osaamisen muutosta koulutuksella saavutetaan. Vertaamalla esimerkiksi 0-1 pisteen vastauksia kysymyksen arviointikriteereihin ja kysymyksen esitettyyn teoriapohjaan, voidaan todeta henkilöllä olevan tällöin heikot valmiudet selvitä työväkivaltilanteesta. Puolestaan 3-4 pisteen vastaukset luovat jo vahvan teoriaosaamisen pohjan työväkivaltilanteessa toimimiseen. Esimerkiksi hätävarjelutilanteeseen liittyen henkilö ymmärtää tällöin, että hänellä on hyökkäyksessä tai sen uhatessa oikeus puolustaa itseään ja toista välttämättömin puolustustoimenpitein. Henkilö lisäksi ymmärtää tilanteen kokonaisarviointin merkityksen, esimerkiksi suhteuttaessa omaa puolustustekoaan hyökkäystä vastaan.

Merkittävimmin laadullista näkökulmaa on tulkittavissa tuloksissa esitettyjen arviointikriteerien mukaisten vastausten esiintymismääristä. Näiden tarkasteleminen on välttämätöntä, ymmärtääkseen mikä osaamisessa on muuttunut koulutuksen seurauksena. Kuten tuloksissa esitettiin aiemmin, oli arviointikriteerien mukaisten vastausten määrissä nähtävissä sama positiivinen kehitys kuin pistemääräisissä tuloksissa. Tarkastellessa esimerkiksi arviointikriteerien mukaisten vastausten esiintymistä hätävarjeluun ja työstä pidättäytymiseen liittyen, voidaan todeta merkittävää osaamistason muutosta. Hätävarjelua koskevassa kysymyksessä muun muassa hätävarjelutilanteen kokonaisarviointin ymmärtämistä kuvaavien vastausten määrä kehittyi huomattavasti. Lähtötasokyselyssä yksikään vastaaja ei osannut kuvata näitä asioita, jotka liittyvät omien puolustustoimenpiteiden suhteuttamiseen hyökkäykseen nähden. Koulutuksen jälkeen 10 vastaajaa osasi kuvata kokonaisarviointiin liittyviä tekijöitä. Samaa olennaista muutosta oli havaittavissa tuloksista työstä pidättäytymistä koskevissa vastauksissa, jossa ymmärrys kasvoi laaja-alaisesti.

Yksittäinen laadullista muutosta koskeva huomio tuloksista on myös virheellisten vastausten esiintymismäärän muutos kyselykertojen välillä, joka ilmenee alla olevasta grafiikasta (kuvio 33). Neljän vapaavalintaisen kysymyksen osalta selvästi arviointikriteerien vastaisia vastauksia esiintyi lähtötasokyselyssä yhteensä 14 kappaletta. Koulutuskerran jälkeisessä kyselyssä vastaava luku oli 3. Tätä voidaan pitää merkittävänä muutoksena kyselyssä, jossa vastaajia oli ensimmäisellä kerralla 23 ja toisella 21 henkilöä. Laadullista merkitystä kuvaa myös virheellisten vastausten sisältö, vastaamatta jättäminen koko kysymykseen tai merkittävät asiavirheet. Osaamisen kehitystä voidaan kuvata tärkeäksi, monen vastaajan ymmärrettyä että työstä pidättäytymiseen ei tarvitse pyytää kaikissa tilanteissa työntajalta lupaa, tai hätävarjelutilanteessa ei ole ehdoton vaatimus, että hyökkääjää ei fyysisesti loukata missään tilanteessa puolustautujan puolustustoimenpiteellä. Tällaisen aiheeseen liittyvän virheellisen ja epätarkan tiedon merkittävä väheneminen on ymmärrettävästi ensisijaisen tärkeää, kun tavoitellaan parempaa toimintakykyä työväkivaltilanteessa toimimiseen.

Kuvio 33: Virheellisten vastausten määrän muutos vastauskertojen välillä

Koulutusaiheiden ajallisen painotuksen ja osaamistason muuttumisen välillä ei ollut tutkimuksen mukaan nähtävissä suoraa riippuvuussuhdetta. Kuten tutkimuksessa aiemmin mainittiin, yhden tunnin koulutusaika jakaantui useamman käsiteltävän aihekokonaisuuden kesken. Häätävarjelussa osaamisen kehitys oli selkeästi havaittavissa, aiheen käsittelyn ollessa kestoaltaan noin 25 minuuttia. Toisaalta työstä pidättäytymiseen liittyviä asioita käsiteltiin vain noin 10 minuuttia, ja kuitenkin kehitystä voidaan pitää lähestulkoon yhtä merkittävänä kuin hätävarjelu osalta. Selittävä tekijänä lähestulkoon yhtä voimakkaaseen kehitykseen, voi olla aiheen mielenkiinto koulutettavien kesken, sillä valtaosalle vastaajista aihe oli täysin vieras. Lisäksi kehityksen muutosta tarkasteltaessa on huomioitava tutkimuksen tulokset, että työstä pidättäytymistä koskevassa kysymyksessä oli helpointa saavuttaa kehitystä, osaamisen lähtötason ollessa tässä aihepiirissä selkeästi heikoin.

Yhteenvedon voidaan todeta työväkivaltilanteiden varautumiskoulutuksella saavutettavan merkittävää osaamista teoriaosaamisen osalta, huomioiden kuitenkin tutkimuksen luotettavuuteen liittyvät tekijät jotka esitetään vielä myöhemmin. Saavutetut tulokset kuitenkin puoltavat aiempaa tutkittua tietoa koulutettavien omista kokemuksista ajatellen koulutuksien hyödyllisyyttä. Myös omakohtaiset kokemukset ja palautteet koulutettavilta, myös tämän tutkimuksen koulutuksien osalta saivat vahvistusta siitä, että kyseisenkaltaisella koulutuksella tosiasiallisesti saavutetaan osaamisessa mainittavan arvoista muutosta.

Työpaikkojen väkivaltilanteiden ennaltaehkäisyä ja hallintaa käsittelevät eri toimijat toteavat, kuten tutkimuksen taustoituksessa jo esitettiin, että henkilöstön kouluttaminen on keskeisessä asemassa luodessa työyhteisön valmiuksia työväkivaltilanteiden varalle. Tämä näkemys saa vahvistusta tutkimuksen tuloksista. Toki tärkeää on huomata, että tämän tutkimuksen tulokset saavutettiin hyvin tiiviillä koulutustahdilla, osaamistason mittauksen tapahduttua

kuukauden erolla koulutuskertaan. Tämän osaamistason pysyvyyden arviointi tarvitsisi tarkempaa tutkimusta, kuten jatkotutkimusaiheiden käsittelyssä mainitaan. Tällaisenaan tulokset puoltavat aiheiden kouluttamista ennemmin lukumääräisesti useammin, kuin käyttämällä yksittäiseen koulutukseen enemmän aikaa. Tämä tarkoittaa osaamisen ja siihen vaadittavien taloudellisten kustannuksien osalta sitä, että työpaikan ja organisaation tulisi entisestään kiinnittää huomiota sisäisten koulutusmallien kehittämiseen, eritoten tutkimuksen tilaajan kaltaisessa toimijassa jossa koulutustarpeessa on tuhansia henkilöitä.

6.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tämän tutkimuksen luotettavuuden arviointi tulee kohdistua kysymyksiin, onko tutkimuksessa onnistuttu mittaamaan aiheen kannalta olennaisia asioita, sekä ovatko mitatut tulokset luotettavia. Näiden tutkimuksen validiuteen ja reliabiliteettiin liittyvien tekijöiden tarkastelu on keskeistä tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. (Heikkilä 2014, 177 - 178.)

Tutkimuksen validiuteen, eli kykyyn mitata haluttua asiaa liittyy monia tekijöitä. Merkittävimpänä yksittäisenä tekijänä tässä tutkimuksessa voidaan pitää osaamisen muutoksen tarkastelussa käytettyä kyselylomaketta, jonka tuloksista johtopäätökset ovat tehty. Mielestäni kyselylomake oli tiedonkeruumenetelmänä ainoa tutkimustavoitteeseen soveltuva menetelmä. Tutkimuksen validiutta tukee tarkoin kyselyyn valitut kysymykset, sekä kyselytilaisuuden järjestäminen tavalla, jossa esitettyjä kysymyksiä oli mahdollisuus tarkentaa vastaajille. Tutkimuksessa käytetty kyselylomake on tehty kirjoittajan korkeakouluopintojen alkuvaiheissa, joten tiettyjä kehityskohteita on nähtävissä vapaavalintaisten kysymysten esittämisessä. Ilman mahdollisuutta täydentää suullisesti osaa esitetyistä kysymyksistä, olisivat ne jättäneet liiaksi tulkinnanvaraa halutusta vastauksesta. Kyselyn rakenne puolestaan oli mielestäni validiutta tukeva, sillä kysymystyyppien valinta perustui osaltaan huomioimaan myös kyselyn teon mielekkyyttä. Tämän takia osaan kysymyksistä oli annettu vain suljetut vastausvaihtoehdot.

Reliabiliteettiä, eli tutkimuksen kykyä antaa toistettavissa olevia vastauksia voidaan arvioida usein eri keinoin laadullisessa ja määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisesta näkökulmasta tarkastellen tutkimuksen vahvaa reliabiliteettiä kuvaa tarkat kuvaukset kyselylomakkeessa käytetyn tiedon tietoperustasta sekä kysymysten arviointiasteikoista- ja kriteereistä. Lisäksi tutkimuksen muu yksityiskohtainen esittely kuten koulutustilaisuuksien ja aineiston käsittelyn kuvaaminen mahdollistaa tutkimuksen toistettavuuden. Edellä mainittujen asioiden tarkka kuvaaminen tämän kaltaisessa tutkimuksessa on ehdoton vaatimus luottavuudelle, koska aiheena ollutta teoriaosaamista voitaisiin mitata myös eri kysymyksillä ja kysymystyypeillä. Lisäksi mitattujen asioiden koulutustapa-, aika- ja paikka voivat vaihdella merkittävästi, joka korostaa tarvetta yksityiskohtaiselle asioiden esittelylle.

Tutkimuksen luotettavuudessa huomioitava asia on myös tutkimusnäytteenä eli valikoidusti tutkimukseen valittujen henkilöiden vaikutus tuloksiin (Nummenmaa ym. 2014, 26). Näytteen

voidaan arvioida vaikuttaneen vähintään kahdella tavalla tutkimuksen tuloksiin. Vastaajien muodostuessa aiemmin esiteltyjen turvallisuusryhmien jäsenistä, voidaan heidän osaamisen lähtötason ja motivaatiota aiheeseen, sekä tutkimukseen osallistumiseen liittyen perustellusti pitää keskimääräistä korkeampana. Tämä vaikuttaa mielestäni pistemääräisiin tuloksiin - heikkomman lähtötason omaavilla henkilöillä kehitys olisi todennäköisesti merkittävämpi, kun vertaillaan osaamisen lähtö- ja lopputason välistä muutosta. Luotettavuutta vahvistavana asiana voidaan nähdä tutkimusnäytteen korkea motivaatio, joka vaikutti kyselyn tarkoituksenmukaiseen toteuttamiseen. Kokonais- ja kysymyskohtaisista tuloksista olisi ilmennyt valitun tiedonkeruumenetelmän toimimattomuus, mikäli jälkimmäisellä vastauksella olisi ollut merkittävä määrä heikkoja vastauksia.

Luotettavuuden arvioinnissa nostaisin esille vielä tutkimusetiikkaan liittyvän näkökulman tutkimuksen rehellisyyttä ja tarkkuutta koskien. Kyselyaineiston tuloksia muuntelemalla kouluttajan, tässä tapauksessa myös tutkimuksen tekijän kannalta suotuisampaan suuntaan, voidaan nähdä mahdollisuus ristiriitaiseen tilanteeseen tutkimuksen puolueettomuuden osalta. Tutkimuksessa kiinnitettiin asiaan huomiota muun muassa avoimesti esitettyjen arviointikriteerien, tarkan litteroinnin ja tutkimukseen kohdistuvan kriittisen arvioinnin avulla.

Määrällisestä näkökulmasta tämän tutkimuksen luotettavuuden arviointi on osittain haastavaa, johtuen lukumääräisesti pienehköstä tutkimusnäytteestä (n=23). Vaikkakin tutkimuksen tuloksissa esitetyt muutokset olivat selkeitä, edustavat ne hyvin pientä osaa tutkimuksen taustoituksessa esitetystä koulutustarpeen piirissä olevasta perusjoukosta. Tällöin luotettavuuden arviointi käyttäen tilastollisia testausmenetelmiä ei ole mielekäästä, ja tarve aiemmin esitetyille jatkotutkimuksille on aiheellinen. Tästä syystä tutkimuksessa ei myöskään käytetty tilastollisia hypoteeseja eli aiemmasta tutkimustiedosta muodostettuja väittämiä, joita olisi testausmenetelmiä hyödyntäen testattu (Heikkilä 2014, 180).

6.2 Jatkotutkimus

Tutkimusprojektin eri vaiheissa syntyi useita ajatuksia mahdollista jatkotutkimusaiheista. Osa näistä aiheista syntyi jo ennen tämän tutkimuksen aloittamista, osa tutkimuksen aikana. Syntyneet jatkotutkimusaiheet voidaan jakaa tämän, teoriaosaamista käsittelevän tutkimuksen syventäviksi tutkimusaiheiksi, sekä erillisiksi tutkimuksiksi henkilöiden työväkivaltatilanteiden kokonaisuosaamiseen liittyen.

Tämän tutkimuksen osalta olisi syytä kiinnittää huomiota luotettavuuden arvioinnissa esitettyihin asioihin. Jatkotutkimuksella tulisi pyrkiä laajempaan otantaan, jolloin tutkimuksen tilastollinen luotettavuus parantuisi. Lisäksi tulisi tutkia saavutetun osaamistason pysyvyyttä, esimerkiksi pitämällä osaamisen muutosta kuvaavat kyselyt eri aikoina suhteessa koulutustahtumaan. Otannan ollessa riittävän suuri, kyselyt voisi pitää kuukauden, kuuden kuukauden

ja yhden vuoden kuluttua koulutustapahtumasta. Tutkimusotantaan tulisi ottaa myös henkilöitä, joilla ei ole juurikaan osaamista käsiteltävään aiheeseen liittyen, jolloin voitaisiin vertailla muun muassa tapahtuneen kehityksen eroa tämän tutkimuksen tutkimusnäytteeseen.

Lisäksi tutkimuksen tuloksien eli havaitun osaamisen muutoksen merkitystä voitaisiin myös tutkia jatkotutkimuksen avulla. Tutkimuksessa voitaisiin tarkastella esimerkiksi vaikuttaako kehittynyt osaamistaso käytännön tasolla, ja jos vaikuttaa niin miten. Tätä olisi mahdollisuus tutkia muun muassa seuraamalla koulutukseen osallistuneiden henkilöiden vaaratilanteiden ilmoittamismääriä työpaikalla esiintyneistä työväkivaltatilanteista ja vertaamalla niitä tietoihin ennen koulutuksia.

Erillisinä jatkotutkimusaiheina voisi olla tutkimusaiheet, jotka muodostaisivat tämän tutkimuksen kanssa kokonaiskuvan koulutuksen vaikutuksesta työväkivaltatilanteessa toimimiseen. Tällöin tutkimuksien tulisi tarkastella fyysisten itsepuolustustekniikoiden kehittymistä, sekä käytännön toimintakyvyn muutosta liittyen työväkivaltatilanteessa toimimiseen. Tutkimusaiheina näiden luotettava tarkastelu on hyvin haasteellista, joka osaltaan vaikutti näiden aiheiden rajaamiseen tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

6.3 Työn onnistumisen arviointi

Aloitin opinnäytetyöprojektin kirjoittamisen osalta kesäkuun alussa ja työ valmistui itselleni asettamaan tavoiteaikatauluun, elokuun puoliväliin mennessä. Valmiin työn luovutus tapahtui joulukuussa, ohjaajan ja tutkimuksen tilaajan antamien viimeisten korjaus- ja kehitysehdotusten jälkeen. Projektina suoritus oli huomattavan paljon työläämpi kuin osasin arvioida tutkimuksen suunnitteluvaiheessa, ja sen suorittaminen halutussa aikataulussa vaatikin lähestulkoon viikkotasoisesti asetettujen etenemistavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksen koko kyselyaineiston litterointi ja erilaisen havainnoivan grafiikan tuottaminen kyselyaineiston tietoperustasta ja tutkimustuloksista vei odotettua enemmän aikaa.

Tutkimusta ja tutkimustyöskentelyäni kokonaisuutena arvioiden olen tyytyväinen saavutettuun lopputulokseen, vaikkakin asioita olisi voinut tehdä vielä paremmin. Itse tutkimuksen osalta olen tyytyväinen tapaan, jolla teoreettista tutkimusta havainnoidaan erilaisten graafisten kuvaajien avulla. Lisäksi aineiston tarkasta litteroinnista ja kysymysten arviointikriteerien mukaisesta ryhmittelystä oli merkittävää hyötyä teoriaosaamisen muutosta arvioidessa laadullisesta näkökulmasta. Työn lopputuloksessa olen myös tyytyväinen tuloksista tekemiini havaintoihin, joiden avulla pystyttiin esittämään merkittäviä johtopäätöksiä aiheeseen liittyen.

Työn kehittämiskohteista selkeimmin tunnistin kehittämistarpeet liittyen tutkimuksen aineistonkeruussa käytettyyn kyselylomakkeeseen. Kuten tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa jo käsiteltiin, oli aiempien opintojen aikana tehdyn kyselylomakkeen joissakin kysymyksissä

parantamisen varaa niiden muotoilun osalta. Esimerkkinä kysymysten vaihtelevasta asettamis-
tavasta toimii vapaavalintaiset kysymykset liittyen hätävarjeluun ja työstä pidättäytymiseen.
Jälkimmäisessä kysymyksessä selvästi ohjattiin apukysymyksien avulla vastaajia vastaamaan
arviointikriteerien mukaisiin asioihin, kun puolestaan hätävarjelua koskeva kysymys oli ase-
tettu vapaamuotoisemmin. Lisäksi otantakokoon liittyviä asioita voitaisiin pitää kehityskoh-
teina, sillä laajemmalla otannalla olisi kyetty tutkimuksessa tuottamaan myös tilastollista lu-
tottavuutta, jolloin tulokset olisivat olleet laajemmin yleistettävissä. Toisaalta merkittävästi
laajemman otannan saaminen kyseisenkaltaiseen tutkimukseen on haasteellista, tutkimuksen
sitoessa toteutustapansa vuoksi merkittävästi henkilöstöresursseja.

Merkittävimpanä työn onnistumista ja laadukasta tutkimusta tukevana tekijänä toimi mieles-
täni juurikin aiemmin mainittu laadullisen näkökulman painottaminen tutkimuksessa. Tutki-
musnäytteen ollessa pienehkö ajatellen tilastollista luotettavuutta, oli mielestäni järkevää
huomioida omat ja työtä ohjaavan lehtorin ajatukset tutkimuksen haasteellisuudesta tavoitel-
lessa tilastollista luotettavuutta tutkimuksessa. Tutkimuksessa esitetyt laadullisen näkökul-
man muutokset myös tuottavat mielestäni huomattavan paljon enemmän lisäarvoa tutkimuk-
sen tilaajalle kuin pelkät numeeriset osaamisen muutosta kuvaavat arvot.

Lähteet

Painetut

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Heinonen, A., Keinänen, A. & Paasonen, J. 2013. Turvallisuustutkimuksen tekeminen. Helsinki: Tietosanoma.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Karpela, T-M. 1998. Kansalaisen turvakirja. Helsinki: Otava.

Lauerma, H. 2017. Psykkiset kriisit, sopeutumishäiriöt ja stressireaktiot. Teoksessa Lönnqvist, J., Henriksson, M., Marttunen, M. & Partonen, T. (toim.) Psykiatria. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 371.

Nummenmaa, L., Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2014. Tilastollisten menetelmien perusteet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rantaeskola, S., Hyyti, J., Kauppila, J. & Koskelainen, M. 2015. Haastavat asiakastilanteet - väkivalta työssä. Helsinki: Talentum.

Sundell, L. 2014. Työkaverina pelko. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Erkkilä, S., Simberg, S. & Hyvärinen, M. 2016. Jos minä nyt kuitenkin jaksan - selvitys lähi- ja perushoitajien kokemasta työkuormasta 2016. Viitattu 22.7.2018. https://www.superliitto.fi/site/assets/files/64616/tyohyvinvointiselvitys_verkko_07062016.pdf

Findikaattori. 2018. Henkirikokset. Viitattu 21.7.2018. <https://findikaattori.fi/fi/97>

Findikaattori. 2018. Väkivaltarikokset. Viitattu 21.7.2018. <https://findikaattori.fi/fi/57>

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. 2017. Rikollisuustilanne 2016 - rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Viitattu 21.7.2018. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/191756/Katsauksia_22_Rikollisuustilanne_2016_2017.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Opetus- ja koulutussanasto. Viitattu 24.6.2018. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160797/okm22.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Pakkokeinolaki 806/2011. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>

Piispa, M. & Hulkko, L. 2010. Työväkivallan riskiammatit - työturvallisuuskeskuksen raportti-sarja 1/2010. Viitattu 21.7.2018. https://ttk.fi/files/1535/ttk_tyovakivallan_riskiammatit_valmis_NETTI.pdf

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. 2018. Terveysasemat. Viitattu 28.7.2018. <https://www.phhyky.fi/fi/terveyspalvelut/terveysasemat/>

Rikoksentorjunta.fi. 2018. Väkivalta. Viitattu 22.7.2018. <https://rikoksentorjunta.fi/vakivalta>

Rikoslaki 39/1889. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Sanastokeskus TSK ry. 2017. Kokonaisturvallisuuden sanasto. Viitattu 24.6.2018. http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Kokonaisturvallisuuden_sanasto_2.pdf

Tehy. 2018. Työpaikkaväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Viitattu 22.7.2018. <https://www.tehy.fi/fi/apua/tyosuojelu/tyopaikkavakivalta-sosiaali-ja-terveydenhuollossa>

Työsuojelu.fi. 2018. Väkivallan uhka. Viitattu 22.7.2018. <http://www.tyosuojelu.fi/tyoolot/vakivallan-uhka>

Työturvallisuuslaki 738/2002. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Julkaisemattomat

Aaltoluoto, T. 2018. Turvallisuuspäällikön haastattelu. 2.7.2018. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. Lahti.

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. 2018. Yhtymän MS PP-esitysmateriaali. PHHYKY. Lahti.

Kuviot

Kuvio 1: Työpaikkaväkivaltaa työurallaan kohdanneet ammattijärjestön jäsenet (Työpaikkaväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa 2018).....	8
Kuvio 2: Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän toiminnan ydintietoja- ja lukuja (Yhtymän esittelymateriaali 2018)	12
Kuvio 3: Tutkimukseen osallistuneet henkilöt terveysasemittain	13
Kuvio 4: Tutkimusaineiston suunnittelun ja hankinnan vaiheet	15
Kuvio 5: Ajankäytön jakautuminen koulutustilaisuudessa	16
Kuvio 6: Väkivaltatilanteen kehittyminen (Sundell 2014, 75 - 77)	17
Kuvio 7: Kyselyn asiakokonaisuudet jaoteltuna osaamistarpeiden mukaisiin osa-alueisiin	18
Kuvio 8: Hätävarjeluvoimien kuvaaminen sanallisen väkivallan uhan tilanteessa (Karpela 1998, 135 - 136; Sundell 2014, 120 - 121)	20
Kuvio 9: Stressireaktion hallinnan merkitys väkivaltatilanteessa	22
Kuvio 10: Äkillisen stressireaktion hallintakeinot (Karpela 1998, 56; Sundell 2014, 96)	23
Kuvio 11: Kyselyiden kokonaistulokset vastaajittain	25
Kuvio 12: Kyselyiden kokonaistuloksien tunnusluvut	26
Kuvio 13: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset asiakokonaisuudet	26
Kuvio 14: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauskertojen osalta	27
Kuvio 15: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset vastaukset vastaajittain	28
Kuvio 16: Vastausväittämät ja arviointiasteikko kysymykseen: ”hätävarjeluperusteella ei ole sallittua”	29
Kuvio 17: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauskertojen osalta	29
Kuvio 18: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset vastaukset vastaajittain	30
Kuvio 19: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset asiakokonaisuudet	31
Kuvio 20: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauskertojen osalta	31
Kuvio 21: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset vastaukset vastaajittain	32
Kuvio 22: Arviointiasteikko ja vastaukset hätävarjeluvoimien käsitteleviin väittämiin	33
Kuvio 23: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauskertojen osalta	33
Kuvio 24: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset vastaukset vastaajittain	34

Kuvio 25: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset asiakokonaisuudet	35
Kuvio 26: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauskertojen osalta	35
Kuvio 27: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauskertojen osalta	36
Kuvio 28: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset asiakokonaisuudet	37
Kuvio 29: Kysymyksen tulokset vastaajittain molempien vastauskertojen osalta	38
Kuvio 30: Kysymyksen arviointikriteerien mukaiset vastaukset vastaajittain	39
Kuvio 31: Kyselyn kokonaistuloksien muutos vastaajittain	40
Kuvio 32: Merkittävää osaamistason muutosta kuvaavien vastausten määrä	40
Kuvio 33: Virheellisten vastausten määrän muutos vastauskertojen välillä	42

Liitteet

Liite 1: Lähtötaso-/lopputasokysely (3 s.).....	52
---	----

Liite 1: Lähtötaso-/lopputasokysely (3 s.)

Lähtötasokysely -teoriaosaaminen

Päivämäärä ja paikka

Ryhmä

Tulos

1. Selitä omin sanoin mitä tarkoittaa rikoslaisissa määritelty hätävarjelu oikeus?

/4p

2. Hätävarjeluperusteella ei ole sallittua, (valitse yksi tai useampi oikea vaihtoehto)

/2p

- a) puuttua muiden kuin itsensä puolustamiseen fyysisessä uhkatilanteessa
- b) käyttää hätävarjelutilanteessa saatavilla olevia välineitä (tuolit, pöydät, astalat ym.)
- c) käyttää tarpeettomia puolustustoimenpiteitä fyysisessä uhkatilanteessa
- d) kiinnittää pahoinpitelyyn syyllistynyttä henkilöä

3. Selitä omin sanoin mitä tarkoittaa työturvallisuuslaissa määritelty työstä pidättäytymisen oikeus? Minkälaisissa tilanteissa kyseistä oikeutta voidaan soveltaa käytettäväksi? Minkälaisia asioita tulee ottaa huomioon ennen kyseessä olevan oikeuden käyttämistä tai sen jälkeen?

/4p

4. Hätävarjelu (ympyröi oikea vaihtoehto väittämästä. Väittämässä on vain yksi oikea vastausvaihtoehto)

/2p

Hätävarjeluoikeus rajoittuu vain työtehtävissä tapahtuviin uhkatilanteisiin	OIKEIN / VÄÄRIN
Hätävarjeluoikeus antaa oikeuden puolustaa itseään vasta siinä vaiheessa, kun fyysinen hyökkäys on jo kohdistunut teihin	OIKEIN / VÄÄRIN
Hätävarjeluoikeus ei anna oikeutusta missään tilanteessa puolustaa itseään fyysisillä välineillä/ astaloilla ym.	OIKEIN / VÄÄRIN
Hätävarjeluun liioitteluun syyllistynyt ihminen voidaan jättää tuomitsematta joissakin tapauksissa	OIKEIN / VÄÄRIN

5. Selitä omin sanoin mitä tarkoitetaan stressireaktiolla liittyen uhka- ja väkivaltatilanteisiin?

/4p

6. Millä keinoilla stressireaktion aiheuttamia "oireita" voidaan pienentää tai hallita (tilanteen aikaisia ja edeltäviä toimenpiteitä)?

/4 p
